

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

другого (магістерського) рівня

ПЕРЕКЛАД СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ І ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ В АНГЛОМОВНОМУ ГАЗЕТНОМУ ДИСКУРСІ

Виконав:

студент VI курсу, групи ГФ-313м

спеціальності 035 – «Філологія»

за ОПП 035.04 – Германські мови та

літератури (переклад включно)

ЮРЧЕНКО ЯРОСЛАВА МИКОЛАЇВНА

Керівник: *к.філол. н., доц. Є.О. Четвертак*

Рецензент: *к.філол. н., доц. Г. А. Лещенко*

Запоріжжя – 2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет
 (повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет ЕГІ, гуманітарний факультет
 Кафедра теорії та практики перекладу
 Ступінь вищої освіти (освітній ступінь) магістр
 Спеціальність 035.04 Річологія (германські мови та літератури (переклад включно))
 (код і назва)
 Напрямок підготовки германські мови та літератури (переклад включно)
 (код і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Пилигородко А. М.

“14” грудня 2018 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЕКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТУ

Юрченко Ярославів Миколайович
 (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи) Переклад суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики в англомовному газетному дискурсі.

керівник проекту (роботи) Четвертак Є. О., к. філол. н., доц.
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від “31” жовтня 2018 року № 311

2. Строк подання студентом проекту (роботи) 03.12.2018

3. Вихідні дані до проекту (роботи) Янко Н. А. „Перевод английских слов-неологизмов“; Naple S. J. „What is Political Correctness Doing to the English Language“; Сенько Є. В. „Теоретические основы неологии“; Карабан В. І. „Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та канрово-стил. проблеми“.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) визначити поняття „суспільно-політичний неологізм“, „політично коректна лексика“, з'ясувати їх основні тематичні групи; наратити характеристику англомовному газетному дискурсу як контексту використання суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики; виявити труднощі та проаналізувати способи перекладу означених одиниць англійської мови засобами української мови.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Таблиці: 3.1 (с. 64-65); 3.2 (с. 68-70).

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	прийняв виконане завдання
I	Четвертак Є. О., доц.		
II	Четвертак Є. О., доц.		
III	Четвертак Є. О., доц.		
IV	Муровань Є. М., ст. викл.		
корисоконтр.	Підгорна Н. Б., доц.		

7. Дата видачі завдання 12 вересня 2018

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вибір теми, отримання завдання на проведення дослідження	вересень	виконано
2.	Підготовка та узгодження розширеного плану-конспекту дипломної роботи	вересень	виконано
3.	Вибірник і критичний аналіз підібраної літератури	вересень	виконано
4.	Підготовка горного варіанту теоретичної розділу роботи для читання наук. керівн.м.	До 15 жовтня	виконано
5.	Підготовка горного варіанту практичної частини роботи для читання наук. керівником.	До 1 грудня	виконано
6.	Допрацювання роботи з урахуванням рекомендацій наук. керівника. Чистове оформлення роботи, оформлення її наук. керівнику на підготовку відгуку та рецензенту для напис. рецензії.	До 10 грудня	виконано
7.	Корисоконтр., здача ВР на випускову кафедру	До 14 грудня	виконано

Студент

Юрченко А. М.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи)

Четвертак Є. О.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

МР: 129 с., 154 джерела.

Об'єкт дослідження – суспільно-політичні неологізми та політкоректна лексика англomовного газетного дискурсу.

Мета роботи полягає у з'ясуванні способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англomовного газетного дискурсу засобами української мови.

Методи дослідження – описовий метод; методи систематизації, класифікації; методи семантичного, контекстуального та перекладацького аналізу.

У першому розділі дипломної роботи надається загальна характеристика суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англійської мови та англomовного газетного дискурсу як контексту їх використання, визначаються труднощі перекладу цих одиниць українською мовою. У другому розділі визначаються способи перекладу суспільно-політичних неологізмів англomовного газетного дискурсу. Третій розділ присвячено аналізу способів перекладу політкоректної лексики англomовного газетного дискурсу. У висновках викладено основні теоретичні та практичні результати запропонованої роботи; визначено перспективи подальших досліджень.

ГАЗЕТНИЙ ДИСКУРС, ПОЛІТКОРЕКТНА ЛЕКСИКА, СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ, КОНТЕКСТ, СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ.

ЗМІСТ

Завдання на роботу

Реферат

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ І ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	10
1.1. Загальна характеристика суспільно-політичних неологізмів англійської мови	10
1.2. Загальна характеристика політично коректної лексики англійської мови	16
1.3. Англомовний газетний дискурс як контекст використання суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики	23
1.4. Труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу.....	27
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕКЛАД СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ	34
2.1. Неологізми суто політичної сфери	34
2.2. Неологізми на позначення понять англосфери та понять, пов'язаних із загрозою світового тероризму	37
2.3. Неологізми на позначення расово-етнічної розмаїття населення США та інших країн світу	42
2.4. Неологізми на позначення суспільних явищ.....	45
2.5. Неологізми, створені в умовах «третьої сексуальної революції»	47
2.6. Неологізми на позначення віку та поколінь людей.....	50
2.7. Неологізми на позначення злочинності та способів боротьби з нею.....	52

РОЗДІЛ 3. ПЕРЕКЛАД ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ	56
3.1. Способи перекладу політкоректних етнономінацій	56
3.2. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення статі	60
3.2.1. Лексеми human – man	63
3.2.2. Переклад політкоректних одиниць на позначення професій	65
3.3. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення фізичних вад і недоліків.....	71
3.4. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення осіб похилого віку.....	74
3.5. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення представників тваринного та рослинного світу.....	75
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	79
4.1. Аналіз потенційних небезпек.....	79
4.2. Заходи по забезпеченню безпеки.....	81
4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці.....	84
4.4. Заходи з пожежної безпеки.....	91
4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях.....	93
ВИСНОВКИ.....	95
SUMMARY.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102
ДОДАТКИ	119
Додаток А. Фахова стаття.....	119

ВСТУП

Попри наявність значної кількості наукових праць, присвячених дослідженню суспільно-політичних неологізмів та політично коректної лексики англійської мови, аналізу ономазіологічних і семасіологічних характеристик цих одиниць (Ю. А. Зацний [17; 20]; Ю. К. Островская [36]; Л. В. Цурикова [54]; А. В. Янков [59]), виявленню способів їх творення (Ю. А. Зацний [16; 18]; Г. О. Козьмик [27]) та особливостей функціонування в різних типах дискурсу (Л. А. Мурадова [35]; І. В. Холявко [52]; S. J. Nagle [73]; R. S. Wachal [77]), ще й дотепер відкритими залишаються питання визначення та систематизації способів їх перекладу, з'ясування труднощів, з якими стикаються перекладачі при передаванні подібної лексики іншомовному реципієнтові. Виявляючись в існуванні істотної кількості лексичних одиниць, політично коректна лексика англійської мови та англломовні неологізми суспільно-політичної сфери становлять значний інтерес для сучасного перекладознавства через нестандартні способи їх перекладу українською мовою.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім вивченням способів перекладу неологізмів суспільно-політичної сфери англійської мови та її політично коректної лексики засобами української мови в перекладознавстві, потребою порівняльного аналізу лексичних інновацій суспільно-політичної сфери та виявів політичної коректності в англійській і українській мовах.

Мета роботи полягає в з'ясуванні способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англломовного газетного дискурсу засобами української мови.

Мета передбачає вирішення таких **завдань**:

- визначити поняття «суспільно-політичний неологізм», «політично коректна лексика» та з'ясувати основні тематичні групи означених одиниць англійської мови;

- надати характеристику англомовному газетному дискурсу як контексту використання суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики;

- виявити труднощі та проаналізувати способи перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу засобами української мови.

Об'єктом дослідження виступають суспільно-політичні неологізми та політкоректна лексика англомовного газетного дискурсу.

Предметом дослідження є способи перекладу суспільно-політичних неологізмів та політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу засобами української мови.

Матеріалом дослідження слугували дев'яност суспільно-політичних неологізмів та двісті політично коректних номінацій, отриманих методом суцільної вибірки із статей англомовних газет «Boston Globe», «San Diego Union» «Tribune», «The New York Times», «The Sunday Times», «The Guardian», «USA TODAY», «The Los Angeles Times», та інш. за 2010 – 2017 рр.

У роботі було використано такі **методи дослідження**: 1) *описовий метод* ужито для надання загальної характеристики суспільно-політичних неологізмів, політкоректної лексики та англомовного газетного дискурсу; 2) *методи систематизації, класифікації та опису* – для визначення та опису тематичних груп суспільно-політичних неологізмів, а також політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу; 3) *методи семантичного, контекстуального та перекладацького аналізу* застосовані для з'ясування способів перекладу суспільно-політичних неологізмів, а також політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що в ній уперше здійснено системний аналіз способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англомовного газетного дискурсу засобами української мови.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що її результати є певним внеском у такі галузі та напрями сучасної лінгвістики, як лексикологія, неологія, лінгвокраїнознавство. Також результати роботи сприяють вирішенню низки питань сучасного перекладознавства, пов'язаних зокрема із встановленням способів перекладу суспільно-політичних неологізмів, а також політкоректної лексики англomовного газетного дискурсу засобами української мови.

Робота має також **практичну цінність**, оскільки її результати можуть бути використані в навчальних курсах із лексикології, теорії та практики перекладу англійської мови; у спецкурсах із дискурсології, неології, теорії номінації, лінгвокраїнознавства, соціолінгвістики; при написанні курсових і дипломних робіт, укладанні лінгвокраїнознавчих словників.

Результати роботи викладено у фаховій науковій статті [56].

Структура роботи визначається її метою та завданнями. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та списку використаної літератури зі 154 найменувань. Загальний обсяг дипломної роботи складає 129 сторінок друкованого тексту.

Зв'язок роботи з науковими темами. Дипломну роботу виконано в межах ініціативної наукової теми № 61118 кафедри теорії та практики перекладу ЗНТУ "Система й структура германських мов у когнітивно-комунікативній парадигмі знання". Тему роботи затверджено наказом ректора № 311 від 31.10.2018.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ

І ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Розділ прив'язано висвітленню теоретичних засад дослідження суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англомовного газетного дискурсу. У розділі надано загальну характеристику вказаних одиниць, з'ясовано їх лінгвістичний статус, визначено їх основні тематичні групи, виявлено контекст їх використання та труднощі перекладу українською мовою.

1.1. Загальна характеристика суспільно-політичних неологізмів англійської мови

В останні десятиліття різні аспекти взаємовідносин мови та суспільства привертають пильну увагу мовознавців [3; 19; 32; 35; 36; 41]. Початок ХХІ століття характеризується глобальними соціально-економічними змінами, переходом людства до нового етапу науково-технічного прогресу – інформаційної революції. Зміни в соціальній, політичній, економічній та інших сферах викликають певні зміни в лексичній системі мови. Розвиваючись відповідно до мінливих потреб суспільства, мова стає об'єктом впливу різних екстралінгвальних факторів: науково-технічного прогресу, соціально-політичних, економічних та інших явищ.

Розвиток мови забезпечується, у першу чергу, лексикою, яка миттєво реагує на будь-які зміни в суспільно-політичному житті і є особливою формою суспільно-пізнавального досвіду та його передавання. Носій мови саме завдяки мові функціонує в суспільстві, а життя суспільства впливає на мову через нього.

Однією з основних галузей максимальної концентрації національно-забарвленої лексики, що відображає особливості життя народу-носія мови, є суспільно-політична лексика. Вона повною мірою відображає особливості устрою країни, соціально-політичну структуру суспільства та його історію. Формування та функціонування нової суспільно-політичної лексики нерозривно пов'язані з розвитком сучасних суспільств, тих нових соціальних, політичних та інших подій і явищ, що відбуваються в них.

Нова суспільно-політична лексика представлена неологізмами, інноваційними одиницями на позначення явищ і понять зі сфери суспільно-політичного життя представників певної нації. Неологізмами (від давньогрец. *νέος* – *новий*, *λόγος* – *мовлення, слово*) є мовні одиниці, створені для позначення нового поняття [44, с. 8]. Неологізмами називають також нові слова, вирази й нові значення старих слів [58, с. 12]. Такі одиниці виступають засобами номінації нових фрагментів людського досвіду. Вони також можуть по-новому називати явища та поняття, що вже існують. О. О. Селіванова вважає, що неологізмом є «слово чи сполука, використана в певний період часу для позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні» [43, с. 15].

За визначенням В. Г. Гака, неологізми – це «нові, уперше створені чи запозичені з інших мов слова, чи слова, відомі в мові раніше, але вживані обмежено, за межами літературної мови, або слова, які на деякий час вживались не надто активно, а на даний момент активізувалися, а також похідні, потенційні слова, утворені від давно знайомих слів за відомими словотворчими моделями в останні роки» [9, с. 37]. Критеріями віднесення одиниць до категорії нової лексики є їхній *зміст* і *форма*, які є повністю чи частково новими. У зв'язку з цим В. Г. Гак диференціює такі новотвори:

- 1) з повністю новою формою, що зберігають вихідний зміст поняття;
- 2) з частково новою формою, що зберігають вихідний зміст поняття;
- 3) з новим змістом та новою чи частково новою формою;
- 4) з новим змістом і старою формою [55, с. 38].

До неологізмів відносять також «ті нові слова, словосполучення (чи їхні значення), фразеологізми, що виникли в певний проміжок часу, які сприймаються колективною мовною спільнотою та займають периферійне місце в лексичній системі мови» [18, с. 26].

Неологізми розподіляються на кілька видів: *нові слова* (лексичні неологізми), *нові сталі словосполучення* (фразеологічні неологізми), *нові лексико-семантичні варіанти* або *нові семантичні варіанти* сталих словосполучень (семантичні неологізми) [18, с. 28]. На думку В. І. Заботкіної, неологізми поділяються на: *власне неологізми* (новизна форми поєднується з новизною змісту), *трансномінації* (новизна форми слова поєднується зі змістом, що раніше передавався іншою формою), *семантичні інновації* чи *переосмислення* (нове значення позначається формою, яка вже була в мові) [14, с. 30].

Хотілося б зауважити, що далеко не всі неологізми, у тому числі й суспільно-політичні, стають повноцінними одиницями мови. Вони можуть залишатися на її периферії. Як вказує український неолог Ю. А. Зацний, подібні лексичні та фразеологічні одиниці «виникають не в мові взагалі, як у системі об'єктивно існуючих, соціально-закріплених знаків, а в реалізації цієї системи – в мовленні конкретних носіїв» [17, с. 64]. Саме тому науковці вказують на критерії «входження чи невходження» неологізмів у мову, проблему їх «оказіональності чи узуальності» [18, с. 32; 41, с. 9].

Будь-яке нове слово, словосполучення має статус неологізму, доки колективна мовна свідомість реагує на нього як на нове. На думку українського неолога Ю. А. Зацного, мовна одиниця може зберігати статус «неологізму» до тридцяти років [18, с. 34]. Багато мовних інновацій проходять процес соціалізації, а частково й лексикалізації. Нові слова дуже рідко наявні в словниках, за винятком найновітніших словників сучасної англійської мови, словників нових слів та спеціальних електронних лексикографічних реєстрів. Це пояснюється тим фактом, що поки буде проведена лексикографічна робота,

впорядкована словникова стаття, зверстаний та надрукований словник, нова одиниця може швидко узуалізуватися. Так, наприклад, мовна одиниця *European Union* – *Європейський Союз* з'явилася в 1991 році, проте зараз вона вже не вважається неологізмом англійської мови. До неологізмів відносять такі мовні одиниці, як *eurocreep*, *Euroskeptic*, *Europhobia*.

Входження чи невходження неологізму в мову зумовлено, насамперед, дією екстралінгвальних чинників та залежить від ступеня соціальної значущості поняття, яке воно позначає. В мові закріплюються одиниці на позначення понять, що є найбільш актуальними та значущими для її носіїв. О. Ребрій відносить до подібних понять ті, що відбивають новітні тенденції розвитку мовної спільноти, визначаючи його особливості, найважливіші поняття тощо [41, с. 10].

Ознаками входження нового слова в мову є його функціональна доцільність, загальноновживаність, рекурентність – «здібність відтворення поза межами первісного контексту» [18, с. 35-36]. Подібні показники сприяють лексикалізації інноваційної одиниці, її закріпленості в лексикографічних джерелах. Про інтеграцію новотвору в лексико-семантичну систему мови свідчить і семантична та лексична деривація, що розвивається на його основі. Фактор «довговічності» неологізму є також критерієм його узуальності та закріпленості в мові» [41, с. 10].

Зазначаємо, що суспільно-політична сфера окремих країн англomовного світу стає одним із головних джерел неологізмів англійської мови на початку ХХІ століття. Різноманітні суспільно-політичні явища та поняття отримували в англійській мові інноваційне позначення й у ХХ столітті. Функційний підхід до вивчення неологізмів свідчить про їх закріпленість за певними сферами комунікації. Зокрема, науковці розрізняють не тільки неологізми соціально-політичної сфери, але й неологізми побутової сфери, неологізми сфер бізнесу, фінансів, реклами, спорту, культури, охорони здоров'я, соціального забезпечення, освіти, науково-технічної сфери [3, с. 4-7].

Суспільно-політична сфера є дуже розгалуженою, представленою не тільки суспільною та політичною сферами, але і їх сегментами. Саме тому при аналізі неологізмів із узагальненою назвою «суспільно-політичні» науковці розрізняють їх тематичні групи [20, с. 18-22; 36, с. 242-243; 59, с. 6-11]. Так, наприклад, аналізуючи неологізми суспільно-політичної сфери, Ю. К. Островська виділяє такі їх підкласи:

- неологізми, що відображають стратифікацію суспільства, його розподіл на класи й соціальні групи (напр., *white overclass – the privileged class, social elite in USA; a bottom feeder – a member of a group of very low social status who survives by any means possible*);

- неологізми, пов'язані зі злочинністю (напр., *biological piracy – the practice of commercially exploiting naturally occurring biochemical or genetic material, especially by obtaining patents that restrict its future use, while failing to pay fair compensation to the community from which it originates; dictionary attack – an attempted illegal entry to a computer system that uses a dictionary headword list to generate possible passwords*);

- нова лексика, пов'язана з різними суспільними рухами, що виникали в різних країнах англomовного світу в певний період (напр., *neo-sexual revolution – the movement of «sexual minorities»*);

- інновації підкласу «міжнародне життя» (напр., *nuclear threshold – a point in a conflict at which nuclear weapons are or would be brought into use; Gulf War – military operations of the USA and their NATO allies against Iraq in a Persian Gulf area in 1991*);

- інноваційна лексика, пов'язана із засобами масової інформації (напр., *red tops – tabloid newspapers; media studies – the study of a mass media, especially as an academic study*);

- лексичні інновації на позначення екопроблем та дискретних об'єктів і фрагментів навколишнього середовища (напр., *ecological footprint – the influence*

of a human activity on the environment, ozone fatigue – indifferent attitude to the problem of the hole in the ozone layer due to the opinion that it no longer exists);

- неологізми, що тим чи іншим чином відсилають до суспільно значущих проблем та слугують засобами позначення їх окремих понять, явищ, суб'єктів тощо (напр., *crazy tobacco – a genetically modified kind by tobacco with the higher content of nicotine; drug mule – a person who transports illegal drugs swallowing them or concealing them in a body cavity*);

- нові одиниці, що відсилають до проблем, пов'язаних з тероризмом (напр., *human bomb – a car with a bomb or an explosive device in it; suicide bombing – a terroristic act carried out by a terrorist-fanatic ready to die in this act*) [36, с. 242-243].

Зазначимо, що в лінгвістичній літературі існують також інші класифікації англомовних неологізмів суспільно-політичної сфери. Так, наприклад, український неолог Ю. А. Зацний пропонує розрізняти такі групи нової суспільно-політичної лексики та фразеології:

- одиниці суто політичної сфери, що характеризують діяльність політичних партій, їх представників, виборчі кампанії тощо.

- інновації на позначення понять англосфери та понять, пов'язаних із фактором загрози світового тероризму;

- одиниці на позначення расово-етнічного розмаїття населення США та інших країн світу;

- засоби позначення різних суспільних явищ;

- одиниці, утворені в умовах «третьої сексуальної революції»;

- інновації на позначення віку та різних поколінь;

- неологізми на позначення злочинності та способів боротьби з нею [20, с. 18-20].

У зв'язку з постійними змінами, що відбуваються в суспільно-політичній сфері англомовних країн та всього світового співтовариства, ця сфера й надалі буде слугувати однією з основних постачальниць лексичних та фразеологічних

інновацій. Подібні одиниці проникають в англomовні ЗМІ та інші сфери, закріплюючись у них. Деякі з цих інноваційних одиниць поступово отримують статус загальноновживаної лексики англійської мови.

Таким чином, суспільно-політичні неологізми англійської мови слугують засобами позначення нових понять, подій та явищ, що відзеркалюють динаміку розвитку соціальної, політичної сфер країн англomовного світу. Англomовні суспільно-політичні неологізми представлені різними тематичними групами, зокрема: суто політичними неологізмами, інноваціями на позначення понять англосфери та понять, поява яких пов'язана із фактором загрози світового тероризму; новотворами на позначення проблем ядерного озброєння й роззброєння; засобами позначення расово-етнічного розмаїття населення різних країн; інноваційними одиницями номінації суспільних явищ; неологізмами, утвореними в умовах «третьої сексуальної революції»; інноваціями на позначення віку та різних поколінь людей; новотворами, що позначають різні види злочинності та способи боротьби з нею. Вказані неологізми широко використовуються у дискурсі англomовних ЗМІ.

1.2. Загальна характеристика політично коректної лексики англійської мови

У 60-х роках ХХ століття англійська мова починає зазнавати значних змін, зумовлених виникненням у США лінгвокультурного руху, «мовно-мовленнєвого та поведінкового феномену» [37, с. 11], що пізніше отримує назву «політична коректність». Зазначимо, що вперше термін «політична коректність» було використано в 1793 році американським суддею Джеймсом Вілсоном у промові, присвяченій Сполученим Штатам Америки: *'This is not politically correct to use the United States. We should use people of the United States...'* [цит. за 67, с. 32]. У 1960 році наведений термін було вжито Мао-Цзе-

Дуном. Поширеним у США термін стає завдяки промові 1975 року президента Американської національної організації із захисту жінок Карен де Кроу. Отже, в англійській мові спочатку з'являється прикметник *politically correct*, а потім вже іменник *political correctness* і загальноприйнята на сьогодні аббревіатура *PC*.

Вважається, що в основу політичної коректності як мовно-мовленнєвого та поведінкового феномену покладено гіпотезу лінгвістичної відносності американських лінгвістів Едварда Сепіра та Бенджаміна Ворфа. На початку 30-х років XX століття науковці наголосили, що сприйняття світу та поведінка людей залежать від мови, якою вони спілкуються [8, с. 17-18]. Зауважимо, що подібні ідеї висловлював ще у XVIII столітті німецький філософ і лінгвіст В. фон Гумбольдт [10, с. 32-34].

Вимагаючи змін норм мовленнєвої поведінки індивідів, прихильники політичної коректності наполягали на необхідності усунення із вжитку мовних одиниць, які можуть дискримінувати людину відносно віку, статі, розумово-фізичних особливостей, сексуальної орієнтації, расової та культурної приналежності, зовнішності, соціального статусу тощо [73, с. 57]. У зв'язку з цим російська лінгвістка С. Г. Тер-Мінасова підкреслює, що основою політичної коректності є досить позитивний намір не образити, не зачепити «почуття та гідність індивіда звичайною мовною безтактністю та / чи прямолінійністю стосовно расової, статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду тощо» [49, с. 32-33]. Прихильники політичної коректності пропонували нові, альтернативні, політично коректні одиниці замість тих, що видавалися грубими, безтактними, прямолінійними та образливими.

Основними причинами появи та поширення руху за політичну коректність у США країні вважаються наступні: багатонаціональний склад населення, що вимагав врахування інтересів всіх груп; високий рівень індивідуальних і колективних свобод, завдяки яким з'явилося багато

організацій, що відстоювали права національних, сексуальних меншин, інвалідів; закріплення позицій представниць феміністичного руху; вимоги «Партії Зелених» [50, с. 34-35].

Джерелом політично коректної лексики є насамперед евфемія. Однак, політично коректну лексику слід відрізнити від евфемізмів різного роду. Політично коректні евфемізми є одиницями позначення та характеристики соціально уражених та обмежених груп суспільства. Евфемізми ж є одиницями перифрастичної номінації будь-яких понять чи явищ, що зумовлюють мовні «табу» [34, с. 26]. Виникнення політично коректних евфемізмів зумовлено такими прагматичними причинами:

- принципом ввічливості (при створенні політично коректних одиниць, що вказують на різні види фізичних та розумових недоліків, вік, особливостей зовнішності тощо);
- принципом табування (створення евфемістичних заміन на позначення умов існування соціально незабезпечених людей, декласованих груп);
- принципом регулятивного впливу (при створенні політично коректних одиниць у політичній сфері, ЗМІ та офіційному мовленні) [77, с. 196].

Політично коректний лексикон не є однорідним за своєю семантикою. Велика група слів та словосполучень, що піддалася корегуванню – це мовні одиниці на позначення представників тієї чи іншої національності, расової або етнічної групи. Найбільш гострим було питання про те, як називати представників афро-американського населення Сполучених Штатів Америки. Першим засобом номінації вихідців із Африки була лексема *negro*, поширена у США до другої половини XX століття. У 40-х роках XX століття в американській пресі слово *Negro* починає друкуватися з великої літери задля «визнання гідності представників цього населення та його рівності з іншими етнічними групами» [51, с. 34]. Однак, із посиленням руху за громадські права (*Civil Rights Movement*) слово *Negro* було замінено лексемою *black*, оскільки

етнонімічна одиниця *Negro* асоціювалася з рабством та мала іноземне походження (ісп. *negro* – чорний).

Дещо пізніше лексема *black*, що використовувалася в англійській мові для позначення афроамериканців, також здобула негативне значення. Пропонувалося заборонити її вживання, оскільки більшість словосполучень із цією лексемою мали негативне значення, наприклад: *blackboard*, *blackpieces*, *black mood*, *black heart*, *black Gehenna*, *blackmail*, *black market* та інш. Замість етнономінації *black*, засобом номінації представників афро-американського населення США, а також інших країн стають політично коректні словосполучення *African-American*, *Afro-American member of African Diaspora* тощо.

Як відомо, у Сполучених Штатах Америки проживає велика кількість вихідців із Латинської Америки. У зв'язку з цим у 60-х роках XX століття для їх позначення почали використовувати етнонімічну назву *Hispanics* (від прикметника *Hispanic* – іспанський, латинський). Дещо пізніше почали говорити, що подібний етронім є політично некоректним, оскільки лексема *Hispanics* викликає асоціації з людьми низького статку, «що погано асимілюються та пристосовуються до життя»[51, с. 36]. Замість етнонімічної назви *Hispanics*, було запропоновано використовувати політично коректні етроніми, а саме: *Latino / Latina* – латиноамериканець / латиноамериканка; *Spanish American* – американець іспанського походження тощо.

У 70-х роках зневажливу конотацію отримав також етронім *Jew* – євреї, що вживався в ряді негативно-оцінних словосполучень (*dirty Jew*, *Jew boy*, *Jew store*) та дієслівних формах (*to jew*, *to jew down* – торгуватися, шахраювати). У зв'язку з цим його запропонували замінити на політично коректне *Jewish person*. Зміни в англійській мові, спрямовані на усунення расової та етнічної дискримінації, відбулися в основному на рівні лексики й стосувалися корегування назв представників різних народів та етнічних груп.

Інша група політично коректної лексики представлена одиницями на позначення статевої приналежності людей. На відміну від попередньої групи, вона є більш численною та різноманітною за своїм складом. У 70-х роках ХХ століття феміністками було наголошено, що англійська є мовою сексистською, оскільки в ній існує більше одиниць на позначення чоловічої статі порівняно із жіночою [61, с. 14]. Політично некоректними стали вважати лексичні одиниці з компонентом *-man*. Під впливом феміністичного руху, замість традиційних слів *cameraman*, *fireman*, *policeman*, в англійській мові почали використовувати лексичні одиниці *camera operator*, *firefighter*, *police officer*, а лексичні одиниці з компонентом *-man* було замінено на ті, що мали у своєму складі компонент – *person* (напр., *chairman* – *chairperson*, *congressman* – *congressperson*).

Політично некоректними стали вважатися також лексичні одиниці на позначення осіб похилого віку. У зв'язку з цим в англійській мові виникає термін «*ageism*», що вказує на тенденцію приниження осіб певного віку. За вимогами політичної коректності в офіційному мовленні та текстах ЗМІ почали уникати використання лексеми «*old*», замінюючи її політично коректними одиницями *senior*, *mature*, *seasoned*. Вік похилої людини починають позначати лексемою *middlence* (за аналогією з *adolescence*, що вказує на людину від 40 до 65 років). Вік людини від 65 років отримує назву «*third age*», «*golden age*».

Іншою групою політично коректної лексики англійської мови є одиниці евфемістичної субституції фізичних і розумових вад людей. Політично некоректним стало вважатися слово *cripple* – *каліка*, замість якого почали використовувати словосполучення *differently abled*, *physically different* або *handicapable*. Лексема *fat* – *товстий* була замінена на *big-boned*, *differently sized*. Замість лексичної одиниці *bold* (*лусий*) пропонувалось використовувати політично коректну одиницю *hair-disadvantaged*. Лексему *deaf* (*глухий*) почали замінювати політично коректним словосполученням *aurally inconvenienced*, у той час як політично коректною заміною лексеми *blind* (*сліпий*) стає лексема *unseeing*. Дотримуючись політичної коректності, розумово відсталих

починають називати *learning disable, special people, mentally challenged people*. Політично некоректними стали вважатися також одиниці, що вказують на негативні фізичні або розумові особливості людини безпосередньо, наприклад: *dolt, stupid, shorty, handicapped*.

Політично коректний лексикон включає також нові неатропоцентричні засоби позначення представників тваринно-рослинного світу та неживих предметів (напр., *botanical companions, processed tree carcasses* тощо). Отже, рух за політичну коректність не тільки змінив норми мовленнєвої поведінки представників англomовних соціумів, але й став фактором розвитку словникового складу англійської мови, спричинивши появу значної кількості нових слів.

У науковій лінгвістичній літературі неодноразово ставилося питання: чи можна віднести політично коректні одиниці до суспільно-політичних неологізмів, чи треба їх вважати окремою групою [50, с. 12; 68, с. 14; 74, с. 12]. На ці питання надала вичерпну відповідь британська лінгвістка Д. Камерон, вказуючи, що, по-перше, політично коректна лексика є дуже різноманітною за своїм складом та використовується для позначення понять, явищ, суб'єктів не тільки, так званої, суспільно-політичної, але й інших сфер [62, с. 32-33]. Крім того, рух за політичну коректність був настільки значущим для представників англomовного світу на певних, особливо початкових етапах, що і в лінгвістичному, і в будь-якому іншому аспекті, це явище слід розглядати як осібне, самотійне.

Політична коректність вважається відповіддю англomовних суспільств на такі виклики сьогодення, як:

- глобалізація (спілкування в мультикультурних та мультинаціональних суспільствах стає неможливим без толерантного ставлення до представників різних націй та етносів);

- міграція населення (щороку збільшується кількість легальних і нелегальних іммігрантів в англomовних країнах світу, вони формують нові групи населення, з якими необхідно контактувати й співіснувати);
- боротьба за рівні права чоловіків та жінок (розвиток феміністичного руху сприяв перегляду мовних форм в англomовних країнах, спрямованих на подолання андроцентризму, тобто превалювання мовних одиниць на позначення чоловічої статі);
- зростання уваги суспільств до людей із обмеженими фізичними можливостями;
- «старіння населення» (збільшення кількості людей старшого віку у зв'язку зі зменшенням народжуваності та зростанням тривалості життя) [37, с. 78-79].

Зазначимо, що політична коректність здійснила не тільки позитивний, але й негативний вплив на розвиток англійської мови ХХ століття, оскільки було створено значну кількість штучних мовних одиниць, які ускладнювали мову, наприклад: *cosmetically different – ugly; sobriety-deprived – drunk; melanin impoverished – white person; persons with difficult-to-meet needs – serial murderer; terminally inconvenienced – dead* тощо. Прескриптивність політичної коректності призвела до введення мовленнєвих і поведінкових кодексів у навчальних закладах США, перегляду підручників і навчальних планів, підвищеної цензури ЗМІ, офіційного мовлення, цілого ряду судових справ [57, с. 128; 60, с. 332]. Політичну коректність не тільки критикували, але й висміювали. Подібні погляди знаходили своє відображення в лінгвістичній літературі, ЗМІ, соціальній рекламі США, Великобританії та інших країн англomовного світу.

Таким чином, рух за політичну коректність, що розпочався у США, а згодом поширився в інших країнах світу, дав поштовх появі значної кількості нової лексики, що стала засобами евфемістичної субституції образливих, зневажливих і презирливих номінацій представників різних націй, народів, етносів; людей похилого віку, осіб із фізичними та розумовими вадами. До

складу політично коректної лексики англійської мови входять також політично коректні засоби позначення статевої приналежності осіб, неатропоцентричні назви тварин і рослин тощо. Через прескриптивний характер та деякі штучно створені одиниці політична коректність зазнала також критики в ряді країн англомовного світу.

1.3. Англомовний газетний дискурс як контекст використання суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики

Соціально-політичні неологізми та політично коректні одиниці використовуються в англомовному газетному дискурсі, покликаному «висвітлювати нові та важливі події англомовних країн та світу» [76, с. 14]. Саме цей факт зумовлює новизну та актуальність означеного типу дискурсу, особливості його мовного ранжування, лексичні, граматичні, синтаксичні та інші засоби, що використовуються в ньому.

Дослідження англомовного газетного дискурсу є на сьогодні досить численними [15; 22; 29; 33; 39] та здійснюються насамперед у парадигмі дискурс-аналізу, спрямованої на вивчення різних типів дискурсів, їх лінгвальних, комунікативних, прагматичних, когнітивних, соціо- та лінгвокультурних, ідіоетнічних та інших характеристик [30, с. 8]. Ключовим для дискурс-аналізу стає саме поняття «дискурс».

Термін «дискурс» було введено в лінгвістичний обіг американським дослідником З. Харрісом, який намагався описати текст, залучаючи для цього соціокультурну ситуацію його породження та сприйняття. Зазначимо, що в першій половині XX сторіччя лінгвісти були зосереджені на вивченні мови як системи та її одиниць і, лише починаючи з другої половини 60-х років XX століття, об'єктом їх уваги стає мовленнєва діяльність та її продукт – дискурс.

На початку 90-х років XX століття дискурс розглядають вже як «зв'язний текст, що існує в контексті історичних, соціокультурних, психологічних та інших факторів» [23, с. 13]. Під дискурсом розуміють також «вербалізовану мовленнєво-мисленнєву діяльність, що являє собою сукупність її процесу й результату та має власний лінгвістичний та екстралінгвістичний плани» [31, с. 22]. Дискурс трактують як «особливе використання мови для вираження особливої ментальності, особливого світу, за яким постає особлива граматики, особливий лексикон, особливі правила слововживання, особлива семантика» [13, с. 16-17].

Поняття дискурсу часто асоціюється з типами та формами мовлення, принципами побудови повідомлення, його риторикою (монологічний, діалогічний, наративний, риторичний, іронічний тощо), характеристиками мовлення окремої особи та груп людей (особистісний, неповторний, колективістський, авторитарний). Розглядають дискурс і як функціональний стиль, різновид мовлення (усний, писемний, науковий, художньо-белетристичний, діловий, літературний); різновид функціонального стилю, його реалізацію в різних сферах спілкування (юридичний, судовий, газетний, радіодискурс, кінодискурс, театральний, дискурс сфери паблік-релейшнз, рекламний, святковий); як жанр художньої літератури (прозовий, ліричний, драматичний) [31, с. 24]. Очевидним є також корелятивний зв'язок між поняттями «дискурс» та «комунікація».

Найбільш загальним є погляд на комунікацію як цілеспрямований процес, що полягає в передаванні повідомлення, семантико-символічній взаємодії, основним засобів якої є мова, а знаковою цілісною формою організації – текст [23, с. 32]. Під комунікацією розуміють процес взаємодії адресанта – автора текстового повідомлення та адресата – читача, з метою отримання певної інформації [40, с. 31]. Цей процес включає екстралінгвальний контекст і вербалізовану мисленнєво-мовленнєву діяльність, прив'язану до цього контексту, тобто дискурс, продуктом якого є текстове повідомлення. Таким

чином, можна говорити, що текст як форма організації мовлення в процесі передавання повідомлення є більш вузьким поняттям, ніж дискурс.

Як предметно-знаковий носій інформації текст бере участь у її обміні [7, с. 12]. Розмежований за способом репрезентації на усний і писемний, текст не має обмежень за розміром, він може дорівнювати слову, словосполученню, пропозиції, що ситуативно забезпечують розуміння ціліснооформленої інформації адресатом [21, с. 14]. При цьому функціонально-жанрове, стилістичне розмаїття текстів, їх складні категоріальні ознаки не дозволяють надати єдиного визначення поняттю «текст». Зазначимо також, що поняття «текст» і «дискурс» іноді ототожнюються. Цей факт пояснюється не тільки спільністю їх значення, але й тим, що в деяких мовах не існує терміна, який відповідає французькому та англійському слову *discours(e)*. Являючи собою предметно-знаковий продукт, текст актуалізується в дискурсі.

Газетний дискурс є одним із видів інституційного спілкування, спрямованого на масового адресата, що здійснюється в соціально-фіксованій ситуації. Під газетним дискурсом розуміють всю сукупність текстів, які функціонують у газетах та відповідають газетному чи газетно-публіцистичному стилю [22, с. 12]. Під газетним стилем І. Р. Гальперін розуміє стиль газетних повідомлень, заголовків, оголошень [66, с. 128]. Поряд із цим, газетний стиль вважається різновидом публіцистичного стилю, представленого стилем газетних статей [29, с. 14].

Деякі науковці вважають неправомірним виокремлення специфічних ознак газетного дискурсу в окремий стиль, оскільки в різних жанрах цього типу дискурсу відображаються його різні стильові риси. Так, наприклад, одночасно з публіцистичним стилем у газеті можна зустріти також офіційно-діловий стиль, науковий. Крім того, в газетах можуть також публікуватися уривки з художніх творів [22, с. 14]. Таким чином, можна стверджувати, що газетний простір являє собою певне «перехрестя» різних стилів та дискурсів (наприклад, політичного, економічного, молодіжного та інших).

Загалом вчені визначають такі основні мовні та стильові риси газетного дискурсу :

- високий ступінь стандартизації мовних одиниць, великий відсоток стійких і клішованих виразів, різні журналістські штампи та інш.;
- експресивність мови як спосіб залучення уваги читача, вираження ставлення до переданої інформації;
- наявність оцінних епітетів; прямих звернень до читача;
- насиченість порівняннями, реаліями, алюзіями та цитатами;
- застосування інших стилістичних засобів і прийомів (гіпербол, літот, образних порівнянь, метафор, евфемізмів та інш.) [15, с. 6-7; 29, с. 18].

М. Ю. Казак вважає, що газетний дискурс характеризується:

- орієнтацією на масову аудиторію, що вирізняється загальними цінностями та настановами;
- національно-культурною специфікою (адресат газетного дискурсу належить певній культурі, дискурс і культура виявляють тісний взаємозв'язок);
- ідеологічністю (газетний дискурс відображає погляди, переконання, ціннісні орієнтації певної групи) [22, с. 20-22].

Характерною рисою газетного дискурсу вважають поєднання в ньому експресії та стандарту [29, с. 12]. Газетний дискурс є видом інституційного спілкування, саме тому він характеризується високим ступенем конвенціоналізації та стандартизації мовних засобів, що використовуються в ньому. Засобами стандартизації англомовного газетного дискурсу вважаються також політично коректні одиниці, що зумовлено прагматико-регулятивними факторами використання цих одиниць в інституційних типах дискурсу [73, с. 57]. Дотримання принципів політичної коректності та інших вимог цензури вважається обов'язковим для англомовних ЗМІ. Зауважимо, що це не стосується жовтої преси, яка спеціалізується на чутках, сенсаціях, скандалах, плітках із життя відомих людей [67, с. 14]. Як правило, жовта преса свідомо привертає увагу читачів статтями табуованої тематики, вульгаризованою та

обсценною лексикою, етично та політично некоректними виразами, що є неприпустимим для серйозних газетних видань, які піклуються про свій імідж і тираж.

Експресивність газетного дискурсу виявляється в його здатності впливати на адресата з метою формування певної думки, громадської позиції, реакції на певні події. Тому експресивність газетних текстів тісно пов'язана з їх емоційністю та оцінністю. На думку В. Г. Костомарова, вибір того чи іншого мовного засобу в газеті – це не звичайне та формальне рішення. Від того, який засіб обирає журналіст для передавання певної інформації, залежать особливості її сприйняття читачем. Можливо, саме завдяки цьому науковець називає стиль газети «стандартно-експресивним вибухом», актуалізація якого відбувається широким арсеналом мовних засобів [29, с. 14], одиницями книжної, розмовної, нейтральної, інноваційної лексики, використання якої визначається основними функціями газетного дискурсу: інформувати та здійснювати вплив на адресата.

Таким чином, контекстом використання суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англійської мови виступає англomовний газетний дискурс, покликаний передавати суспільно значущу та повсякденну інформацію різного характеру, а також здійснювати вплив на масового адресата. Інституційний характер означеного типу дискурсу, стандартизованість як одна із його стильових рис, визначає використання в ньому політично коректної лексики.

1.4. Труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики англomовного газетного дискурсу

Труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів англomовного газетного дискурсу засобами української мови зумовлені кількома факторами.

Складність викликає насамперед з'ясування значення мовної інновації. Воно може мати національно-культурне забарвлення. Якщо ж це значення є відомим або зрозумілим із контексту, завдання перекладача полягає лише у виборі правильного способу перекладу інноваційної одиниці. До основних способів перекладу англомовних неологізмів відносять *транскодування* (*транслітерацію, транскрипцію, змішане транскодування, адаптивне транскодування*), *калькування, добір відповідника, описовий переклад* [58, с. 121].

Транслітерування є таким способом перекладу, коли слово вихідної мови передається літерами мови перекладу [28, с. 23], наприклад: *bioterrorism* – *біотероризм*. Зазначимо, що транслітерування було дуже поширеним аж до XVI століття, оскільки перекладачам не обов'язково було знати вимову тієї чи іншої лексичної одиниці, і для її передавання іншомовними засобами він міг обмежитися лише її зоровим сприйняттям.

Способом перекладу інноваційних одиниць англійської мови є також *транскрибування*, що полягає у відтворенні її звукової (фонетичної) форми засобами мови перекладу [24, с. 283]. Оскільки фонетичні системи англійської та українською мови є різними, подібне відтворення може бути умовним. Транскрибування може поєднуватися з елементами транслітерування. Переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування отримало назву *змішане транскодування* [24, с. 283], наприклад: *Al Qaeda* – *Аль-Каїда*. Якщо реципієнт перекладу не розуміє значення одиниці, відтвореної шляхом транскодування, потрібно експлікувати це значення шляхом опису чи додавання певних елементів, наприклад: *головна мусульманська фундаменталістська терористична організація; терористична організація Аль-Каїда*. *Адаптивне транскодування* полягає у пристосуванні форми вихідного слова до фонетичної чи граматичної структури мови перекладу [24, с. 284], наприклад: *counterterrorism* – *контртероризм*.

Калькування чи дослівний або буквальний переклад полягає у заміні складових частин вихідної одиниці їх лексичними відповідниками [42, с. 17], наприклад: *transnational suburbs* – міжнаціональні передмістя. Калькуванням перекладаються тільки складні слова-неологізми та неологізми–словосполучення. За допомогою калькування в мові перекладу створюються такі слова або словосполучення, що копіюють структуру одиниці мови оригіналу, наприклад: *green revolution* – зелена революція. Калькування може поєднуватися з транскрипцією, транслітерацією, зокрема: *petrodollar* – нафтодолар, *post-racial society* – пострасове суспільство.

Ті інноваційні одиниці суспільної чи політичної сфери, що з'явилися та почали використовуватися для позначення відомих понять, перекладаються за допомогою їх україномовних відповідників (перекладних еквівалентів) [58, с. 21], наприклад: *hang-dog politician* – дармоїд, *кар'єрист*, *collateral damage* – додаткові збитки, «побічні втрати». Значення цих одиниць може також експлікуватися шляхом додавання певної інформації *civil partnership* – цивільний шлюб, *співжиття (одностатевих пар)*, *the Civil Partnership Act 2004* – закон «Про цивільні шлюби (для одностатевих пар)» 2004 року.

Переклад англomовних неологізмів суспільно-політичної сфери здійснюється також шляхом опису. Описовий переклад є лексико-семантичною трансформацією, що дозволяє здійснити заміну одиниці вихідної мови таким словосполученням мови перекладу, що адекватно передає зміст цієї одиниці іншомовному реципієнтові [72, с. 29], наприклад: *community animator* – офіційна особа, що співпрацює з громадою міста з метою забезпечення її інформацією та вирішення місцевих проблем; *cot potato* – підліток, який бездумно проводить більшість часу перед телевізором; *favorite son* – кандидат, що висувається в президенти делегацією свого штату. Зазначимо, що деякі інноваційні одиниці можуть перекладатися і шляхом опису, і за допомогою лексичного відповідника, наприклад: *collateral damage* – «побічні втрати», вбиті та поранені під час військової операції; жертви серед цивільного

населення. Вибір способу перекладу мовних інновацій суспільно-політичної сфери визначається також контекстом використання цих одиниць.

Науковці розрізняють поняття мовленнєвого контексту (мікроконтексту) та прагматичного контексту (макроконтексту) [43, с. 74; 75, с. 21]. Мікроконтекст є «семантико-граматичною та комунікативною єдністю мовної одиниці (слова, словосполучення, виразу) із текстовим і ситуативним оточенням як індикатором її значення та функціональної ваги такої одиниці» [43, с. 74]. Під макроконтекстом розуміють сукупність соціокультурних, історичних, демографічних, ідіоетнічних, політичних, психологічних факторів, що надають інформацію про умови породження та сприйняття текстів і комунікативних повідомлень [75, с. 22]; системну кореляцію певних складових, що визначають особливості перебігу комунікації [36, с. 18]. Такими складовими є сфера, обставини, мета та тематика спілкування, комунікативні інтенції мовців.

В межах мовленнєвого контексту відбувається перехід у вживанні та сприйнятті мовної інновації з рівня її потенційних «системних значень» на рівень реального змісту, зокрема прагматичного. Виявлення прагматичних аспектів значення інноваційної одиниці, що розкривають її реальний зміст в газетному дискурсі, можуть виходити за межі вербального повідомлення. У цьому випадку необхідно здійснити декодування та ретрансляцію, власне адекватний переклад мовної інновації з залученням фонових знань, комунікативно-релевантної інформації, що буде сприяти її розумінню україномовним реципієнтом. Адекватний переклад забезпечує комунікативну, змістовну та структурну тотожність мовної одиниці (речення, тексту) засобами мови перекладу на максимально можливому рівні еквівалентності [28, с. 36].

Труднощі перекладу англомовної політично коректної лексики пов'язані з тим фактором, що явище політичної коректності є нетиповим для україномовної спільноти. З'явившись в англомовному світі, воно не отримало широкого поширення в Україні. Наприклад, лексема *афроамериканець* увійшла до україномовного словника лише наприкінці XX століття. Дещо пізніше

з'явилися новотвори на кшталт *афроукраїнець*, *афроіталієць*. Замість лексичної одиниці *інвалід* в офіційних джерелах та ЗМІ почали використовувати словосполучення *людина з обмеженими фізичними можливостями*. Однак, поява та застосування таких одиниць є лише поодинокими випадками вияву політичної коректності в українській мові, фактично запозиченими нею з англійської. У зв'язку з цим більшість політично коректних одиниць не має відповідників в українській мові. Переклад цих одиниць здійснюється шляхом калькування, опису, із застосуванням різноманітних лексичних (лексико-семантичних) трансформацій.

Лексичні перекладацькі трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів оригіналу з метою адекватної передачі їх семантичних, мовленнєвих, стилістичних і прагматичних характеристик при перекладі [24, с. 300]. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники тієї чи іншої одиниці мови оригіналу не існують у мові перекладу або не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності значення і контексту. Н. Ю. Арістов вважає, що до лексико-семантичних трансформацій варто віднести: антонімічний переклад, метонімічні заміни, метафоричні заміни, синонімічні заміни, прийом компенсації, логічний розвиток понять [4, с. 12-13]. Лексико-семантичними трансформаціями, на думку В. В. Алімова, є: конкретизація, генералізація значення, описовий переклад і модуляція [2, с. 13-16]. В. І. Карабан відносить до лексичних трансформацій: *конкретизацію значення слова, генералізацію значення слова, додавання слова, вилучення слова, заміну частини мови, перестановку слова* [24, с. 300-314]

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики мови оригіналу замінюється словом вужчої семантики мови перекладу [24, с. 300], наприклад: *lack of ethnic minorities at the BBC* – *нестача представників національних меншин на Бі-Бі-Сі*. Лексична трансформація *генералізація значення* полягає у заміні слова з вузьким значенням словом мови перекладу з ширшим значенням [24, с. 306],

наприклад: *of mature years (old)* – у зрілому віці. Контекстуальна заміна є такою перекладацькою трансформацією, внаслідок якої перекладним відповідником є слово чи словосполучення, що підібрано з врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу [24, с. 287-288].

Додавання є лексичною трансформацією, застосування якої спрямовано на використання в перекладі додаткових лексичних одиниць для адекватної передачі змісту одиниці мови оригіналу [24, с. 308] , наприклад: *person with Down syndrome* – людина, що страждає хворобою Дауна, *anchorman / anchor* – постійний кореспондент радіо та телебачення, *consultant* – продавець-консультант. Вилучення є лексичною трансформацією, протилежною додаванню, що полягає в усуненні, вилученні семантично надлишкових слів, значення яких нерелевантні чи легко відновлюються в контексті [24, с. 311], наприклад: *full-figured* – повний, *to be on a regulated medical regime and counselling* – перебувати під постійним медичним спостереженням (про душевнохворих), *adopted human children* – всиновлені діти.

Через лексико-семантичні та граматичні розбіжності англійської та української мов, розбіжності мовленнєвих норм застосування слів і словосполучень, а також розбіжності у сполучуваності слів перекладачеві доводиться також використовувати трансформацію заміна частини мови [24, с. 312], наприклад: *king size* – королівський розмір. Перестановка полягає у зміні розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу [24, с. 314], наприклад: *custodial officers* – офіцери охорони, *garbage collector* – збирач сміття. Політично коректні одиниці англійської мови перекладаються також із використанням комплексних лексико-семантичних трансформацій, що включають дві чи більше простих трансформацій [28, с. 76].

Зазначимо, що вказані трансформації широко використовуються не тільки при перекладі політично коректної лексики, але й при перекладі соціально-політичних неологізмів англомовного газетного дискурсу. Застосування

подібних трансформацій дозволяє адекватно передати зміст означених одиниць, адаптувавши їх до норм і вимог мови перекладу.

Таким чином, труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів англомовного газетного дискурсу пов'язані насамперед із з'ясуванням значення цих одиниць. Основними способами їх перекладу є транскодування, калькування, добір відповідника, описовий переклад. Труднощі перекладу англомовних політично коректних одиниць пов'язані з тим фактом, що в українській мові відсутня більшість їх відповідників. Саме тому їх переклад здійснюється шляхом калькування, опису, використання різноманітних лексико-семантичних трансформацій. Застосування трансформацій для перекладу суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англомовного газетного дискурсу дозволяє адекватно відтворити значення цих одиниць засобами української мови, адаптувавши їх одночасно до норм та вимог української мови.

РОЗДІЛ 2

ПЕРЕКЛАД СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Розділ прив'язано аналізу способів перекладу суспільно-політичних неологізмів англомовного газетного дискурсу. Подібний аналіз здійснюється нами з урахуванням розподілу цих одиниць на тематичні групи, запропонованим українським неологом Ю. А. Зацним [20, с. 18-20].

2.1. Неологізми суто політичної сфери

Політична сфера завжди сприяла появі та поширенню неологізмів. Завдяки діяльності політиків та суспільних діячів з'являється велика кількість нових фраз і слів, що швидко лексикалізуються і стають загальноновживаними. Значна кількість політичних неологізмів вже набула статус загальноновідомих, наприклад: *political hireling* – *політичний найманець*; *stooge* – *політична маріонетка*. На початку XXI століття виникають одиниці, які не знайшли ще відображення в сучасних двомовних словниках, наприклад: *wardheeler*, *wheelhorse*, а також *(party) hack*, *hanger-on*, *hangdog politician*, *hatchetman*.

Лексична інновація *wardheeler* є політичним терміном із зневажливо-презирливим значенням, що може бути перекладена українською мовою як *дармоїд* (*при босі*). Англомовній лексемі *wheelhorse* відповідають україномовні одиниці *роботяга*, *людина, що везе на собі весь віз*. Лексична одиниця *party hack* перекладається за допомогою україномовного словосполучення *політичний найманець*. Слово *hanger-on* передається українською лексемою *підлабузник*. Українськими варіантами перекладу словосполучення *hang-dog politician* є лексеми *дармоїд*, *кар'єрист*. Слово *hatchet-man* з'явилося в політичній лексиці США недавно. Воно є розмовною одиницею й

перекладається як *політичний підлабузник* або *людина, що стежить* (за дорученням боса) за дотриманням іншими членами партії дисципліни й виконанням основних партійних рішень.

Для визначення способів перекладу англомовних неологізмів політичної сфери звертаємося до аналізу прикладів:

***Spin row** has hurt us. Charles Clarke, the Labour Party chairman, admitted yesterday that the row over special advisers had damaged the Government* [95].

***Скандал навколо політичних діячів** заподіяв нам шкоди. Чарльз Кларк, голова лейбористської партії, зізнався вчора, що скандал навколо особливих радників завдав шкоди уряду.*

Переклад неологізму *spin row* здійснювався шляхом опису *скандал навколо політичних діячів*, що дозволило адекватно передати його значення україномовному реципієнтові. Зауважимо, що лексична одиниця *spin* набула у мові політики значення «інтерпретація політичної події; імідж державного, політичного діяча» [86, с. 26].

З'ясуємо спосіб перекладу іншого неологізму сфери політики – фразеологізму *puppet government*, зокрема:

*Poland has many political parties. They differ in their opinions and views, but all have one goal: independence of their country. No Pole will submit to **a puppet government** set up by a foreign power* [101].

*У Польщі багато політичних партій. Вони відрізняються за своїми переконаннями й поглядами, але в усіх є одна мета: незалежність їх країни. Жоден поляк не підкориться **уряду маріонеток**, встановленому іноземною державою.*

При перекладі фразеологізму *a puppet government* була використана лексико-семантична трансформація перестановка слів. Застосування вказаної трансформації надає нам можливість адаптувати цю фразеологічну одиницю до граматичних норм української мови.

Звернемося до аналізу способів перекладу інших неологізмів із визначеної групи:

*Ala. Congressman loses most of his staff after **bolting** from one party into another* [93].

*Конгресмен штату Алабама втрачає більшість свого персоналу після **переходу** від однієї партії до іншої.*

Переклад новотвору здійснюється нами шляхом контекстуальної заміни, оскільки в українській мові не існує одиниці еквівалентної неологізму *bolting*. Цей неологізм вживається, в основному, в усному мовленні й поступово витісняє вираз *switching to the other party*.

Для з'ясування способу перекладу ще одного неологізму означеної групи звернемося до наступного прикладу:

*Danger of a coup by reactionary forces in the country to install '**dictatorship of terror**' increased following intensification of difficulties inside the Armed Forces Movement* [99].

*У зв'язку зі зростаючими труднощами в рядах Руху Збройних Сил посилилась небезпека перевороту з боку реакційних сил з метою встановлення «**диктатури терору**».*

Неологічне словосполучення *dictatorship of terror* перекладається за допомогою відповідника (*dictatorship* – *диктатура*) та шляхом транслітерації (*terror* – *терор*). Переклад англomовного речення потребував трансформації його структури, що зумовлено не тільки його складністю, але й необхідністю адаптувати його до норм граматичної будови речень української мови.

На думку Ю. А. Зацного, неологізмом може бути цілий вираз, що з'являється в англійській мові внаслідок тих чи інших екстралінгвальних чинників [19, с. 75], зокрема:

Selling politicians like soap [119].

Рекламуючи політиків як ходовий товар.

Вираз *selling politicians like soap* є добре відомим у політичному дискурсі та дискурсі ЗМІ США, проте він є невідомим україномовному реципієнтові. Переклад цього виразу здійснювався нами не тільки шляхом контекстуальної заміни (*selling* – *рекламуючи*), але й шляхом опису (*soap* – *ходовий товар*). Лексична одиниця *politicians* перекладалася шляхом адаптивного транскодування – *політики*. Застосування подібних трансформацій та транскодування дозволило адекватно передати зміст вказаної одиниці засобами української мови. Для з'ясування, чому саме означений англomовний вираз перекладався таким чином, необхідно звернутися до його походження. Зазначимо, що реклама мила є дуже поширеною у США. Крім того, мило вважається в країні ходовим товаром. Саме цей факт і було покладено в основу виразу про рекламу політиків у країні.

Таким чином, англomовні політичні неологізми на позначення понять, відомих україномовному реципієнтові, здійснюється із використанням їх лексичних відповідників, різних видів транскодування. Політичні неологізми, значення яких відтворює національно-специфічні поняття, реалії, явища, перекладаються шляхом опису, із застосуванням різноманітних лексико-семантичних трансформацій, що дозволяє адекватно передати їх зміст засобами української мови. Використання трансформацій продиктовано також необхідністю адаптувати перекладену одиницю до граматичних норм української мови.

2.2. Неологізми на позначення понять англосфери та понять, пов'язаних із загрозою світового тероризму

Загроза світового тероризму спричинила виникнення понять «англосфери», які відображають уявлення представників США про те, що всі

країни повинні об'єднатися навколо США та інших англomовних країн для боротьби з тероризмом [20, с. 21].

Оскільки тероризм був і залишається серйозною міжнародною проблемою США та інших країн світу, ключове слово на позначення цього явища (*terrorism*) певний час слугувало центром цілої низки інновацій, наприклад:

*A new study of **homegrown terrorism** involving Muslim Americans points out that the alarm bells set off by Republicans in Congress over sleeper cells of Islamic extremists may be much too loud* [137].

*Нове дослідження **внутрішнього тероризму** за участю американських мусульман вказує, що сигнали тривоги, відправлені республіканцями в Конгресі стосовно групи терористичних агентів ісламських екстремістів, можуть бути занадто гучними.*

Переклад інноваційної одиниці *homegrown terrorism* (внутрішній тероризм) здійснюється із застосуванням контекстуальної заміни (*homegrown* – внутрішній) та транскрибування (*terrorism* – тероризм).

У 80-ті рр. лексична одиниця *counterterrorism* мала значення «незаконна допомога уряду США нікарагуанським контрас у війні проти прорадянського уряду Нікарагуа» [85, с. 127]. В епоху «холодної війни» в політичному дискурсі США термін *terrorism* (тероризм) використовувався як засіб номінації та надання негативної оцінки діям національно-визвольних рухів Центральної Африки [85, с. 128]. Більшість з них не мала ніякого відношення до тероризму, але оскільки вони підтримувалися СРСР, що був головним супротивником США, ця одиниця почала використовуватись саме з таким значенням.

Сучасне значення лексичних одиниць *terrorism* та *counterterrorism* дещо інше. Зміна глобальної політичної ситуації призвела до того, що ці слова використовуються в їх безпосередньому значенні, наприклад:

*FBI field offices around the country were 'clueless' with regard to **counterterrorism** and al Qaeda and did not make them priorities* [100].

Периферійні відділення ФБР по всій країні були некомпетентними в питаннях **контртероризму** та Аль Каїди й не зробили їх пріоритетними.

Переклад неологізму *counterterrorism* було здійснено шляхом адаптивного транскодування *контртероризм*.

Наведемо приклад використання ще одного словосполучення з лексемою *terrorism*:

*'While the president is right to underscore the potential nexus between hostile regimes, weapons of mass destruction and terrorists, viewing the Iraqi threat primarily through the prism of the **war on terrorism** distorts both. Is it possible that Saddam will link up with extremists Islamic terrorists? [149].*

У той час, як президент має рацію, підкреслюючи можливий зв'язок між ворожими режимами, зброєю масового знищення й терористами, бачення іракської загрози, головним чином крізь призму **війни з тероризмом**, викривляє й те, й інше. Чи можливо, що Саддам зв'яжеться з екстремістськими ісламськими терористами?

У виступі радника з національної безпеки Б. Клінтона спостерігається використання словосполучення *war on terrorism*, що увійшло до політичного лексикону США після 11 вересня 2001 року. Вказане словосполучення передається українською шляхом транслітерації (*terrorism* – *тероризм*), добору українського відповідника (*war* – *війна*), із застосуванням контекстуальної заміни сполучника (*on* – *з*), що зумовлено граматичними нормами та нормами сполучуваності слів в українській мові.

У ході підготовки війни з Іраком у політичному дискурсі США з'явилися також такі неологічні фразеологізми, як *purveyor of evil* (*постачальник зла*), *Saddamless Iraq* (*Ірак без Саддама*). У ролі прикладу наведемо таке речення:

*The United States doesn't need to sacrifice and didn't need to sacrifice 3,000 our innocent citizens in order to justify defending our national security and that of our allies against a proven **purveyor of evil** such as Saddam Hussein [148].*

*Сполученим Штатам не потрібна й не була потрібна жертва 3000 невинних громадян для виправдовування захисту власної національної безпеки та безпеки союзників від такого **постачальника зла**, як Саддам Хуссейн.*

Переклад неологізму *purveyor of evil* здійснюється українською мовою шляхом калькування *постачальник зла*. Застосування подібного способу перекладу дозволило адекватно передати значення вказаного словосполучення українськомовному реципієнтові.

Проаналізуємо інший приклад:

*After he's gone, I would believe that the nations of the region, the neighbors who have been terrorized by Saddam Hussein and who fear him as well as hating him, would, after a brief period of dancing in the streets, be very glad to join in any kind of a regime or to assist a regime that would provide a **Saddamless Iraq** [118].*

*Після того, як він піде, я хотів би вірити, що нації регіону, сусіди, яких тероризував Саддам Хуссейн і які ненавидять та бояться його, були б дуже раді після короткого періоду танців на вулицях об'єднатися з будь-яким режимом чи допомогти будь-якому режиму, який забезпечить **Ірак без Саддама**.*

Переклад словосполучення *Saddamless Iraq* було здійснено із використанням трансформації перестановки слів (*Ірак без Саддама*), трансформації додавання слова (*без*), антонімічного перекладу та транслітерації (*Saddamless – Саддам*).

Для створення нових емоційно-оцінних неологізмів використовуються вирази, що існували в англійській мові. Наприклад, у політичний лексикон англійської мови було введено словосполучення *axis of evil*.

Для з'ясування способів перекладу цього словосполучення звернемося до аналізу прикладу:

*In his report the president of the USA call Iraq as part of the **axis of evil** [115].*

*У своїй доповіді президент США назвав Ірак частиною **осі зла**.*

Переклад аналізованого словосполучення здійснювався за допомогою його україномовного відповідника *вісь зла*. Словосполучення *вісь зла* перегукується із словосполученням *імперія зла*, уведеним у політичний дискурс США Р. Рейганом. Політик використовував це словосполучення для надання негативних характеристик СРСР [38, с. 7].

У політичному дискурсі та дискурсі ЗМІ США з'являється також неологізм *rogue states*, що почав використовуватися згодом у британському варіанті англійської мови. Зазначений неологізм вживався спочатку президентом США Дж. Бушем та представниками його адміністрації для номінації країн, які вважалися політиками такими, що не піддаються контролю та є у зв'язку з цим загрозливим, зокрема:

*Thus, the linkage was made between a stateless network like al Qaeda and **rogue states** such as Iraq [117].*

*Таким чином, було встановлено зв'язок між позадержавною мережею, такою, як Аль Каїда, та **країнами, що не піддаються контролю**, такими, як Ірак.*

Переклад наведеного неологізму було здійснено із застосуванням трансформації перестановка слів, а також шляхом контекстуальної заміни (*states* – *країни*) та опису (*rogue* – *що не піддаються контролю*). Використання зазначених способів і прийомів перекладу вказаної одиниці дозволило адекватним чином відтворити її зміст засобами української мови, пристосувавши перекладене словосполучення до її граматичних норм.

Звернемося до аналізу ще одного прикладу, в якому використовується інноваційна одиниця означеної групи:

*A Somali police official informs that due to a **suicide bombing** in central Somalia has killed at least nine people and wounded 10 others [113].*

Офіційний представник поліції Сомалі повідомляє, що в результаті вибуху, влаштованого терористом-смертником, в центральній частині Сомалі загинули щонайменше дев'ять осіб та ще десять поранено.

Хоча перші терористи-смертники з'явилися ще в XI столітті в Персії [82, с. 34], теракти за участю смертників почали масово проводитися представниками ісламістських терористичних організацій наприкінці XX – початку XX століть. У зв'язку з цим в англійській мові і виникає словосполучення *suicide bombing*.

Переклад вказаного словосполучення здійснюється шляхом опису (*suicide bombing* – *вибух, влаштований терористом-смертником*), що сприяє розумінню його зміст українськомовним реципієнтом.

Отже, переклад неологізмів на позначення понять англосфери та понять, пов'язаних із загрозою світового тероризму, здійснювався не тільки за допомогою українськомовних відповідників, різних видів транскодування та калькування, шляхом опису та із застосуванням перекладацьких трансформацій. Описовий переклад використовувався для передавання неологізмів, значення яких невідоме українськомовному реципієнтові. Уживання перекладацьких трансформацій та адаптивного транскодування дозволило адаптувати перекладені неологізми до граматичних норм української мови.

2.3. Неологізми на позначення расово-етнічного розмаїття населення США та інших країн світу

Виникнення англословних неологізмів на позначення особливостей расово-етнічної стратифікації населення США та інших англословних країн світу зумовлено розмаїттям народів, народностей, етносів, які живуть у них, а також подіями, пов'язаними з особливостями їх життя та діяльності. Так, наприклад, мешканцями США є не тільки європейці, але й представники різних

народів і етносів монголоїдної та негроїдної раси. У Великобританії також проживають не тільки європейці, але й азіати, темношкірі тощо.

Звертаємося до аналізу прикладів, де спостерігається використання неологізмів на позначення особливостей расово-етнічної стратифікації країн англомовного світу та понять, пов'язаних із особливостями життєдіяльності її представників:

Those experiencing 'diversity fatigue' should know more about their colleagues and their origin [94].

Ті, хто зазнають стресу, що виникає внаслідок роботи з багатонаціональним колективом, повинні дізнатися більше про своїх колег та їх походження.

Неологізм *diversity fatigue*, що виник в американському варіанті англійської мови на початку 90-х рр. XX століття, перекладається як *стрес, що виникає внаслідок роботи з багатонаціональним колективом*. Переклад вказаної одиниці здійснюється описово, оскільки в українській мові не існує відповідника англомовного словосполучення *diversity fatigue*, але й саме явище не є характерним для українського суспільства.

На основі лексеми *diversity* було створено неологізм *diversiphiles*, наприклад:

But diversiphiles betray themselves at every turn [128].

Але прихильники доктрини расово-етнічного розмаїття видають себе на кожному кроці.

Наведений неологізм також було перекладено шляхом опису, оскільки українського відповідника подібної одиниці не існує.

Проаналізуємо інший приклад:

Many Mexican immigrants keep homes in both countries. Some even vote in Mexican elections while living in the United States. The results of such migratory trends are transforming U.S. cities. Social scientist Mike Davis called these cities 'transnational suburbs' [129].

Багато мексиканських іммігрантів тримають будинки в обох країнах. Деякі навіть голосують на мексиканських виборах, живучи в Сполучених Штатах. Результати таких міграційних тенденцій змінюють американські міста. Соціолог Майк Девіс назвав ці міста «**міжнаціональними передмістями**».

Переклад неологізму *transnational suburbs* було здійснено українською мовою шляхом калькування **міжнаціональні передмістя**.

Для надання характеристик расово-етнічного складу населення США використовують також неологізм *post-racial society*. Найяскравішим прикладом пострасового населення вважають мешканців столиці США Вашингтона, зокрема:

*Our capital is a vivid example of the **post-racial society** of America* [147].

Наша столиця є яскравим прикладом **пострасового суспільства Америки**.

Переклад лексичної одиниці *post-racial society* на позначення змішаного населення Вашингтона здійснюється із застосуванням транслітерації (*post-* – *пост-*), адаптивного транскодування (*-racial* – *расовий*), лексичного відповідника (*society* – *суспільство*) та калькування (*post-racial society* – *пострасове суспільство*).

Розглянемо інший приклад використання неологізму визначеної групи:

*For blacks **intrarace discrimination** is a problem connected with anxiety and shame* [145].

Для афроамериканців **внутрішньорасова дискримінація** – це проблема, пов'язана із хвилюванням та соромом.

Переклад неологізму *intrarace discrimination* здійснюється українською мовою шляхом калькування (*intrarace discrimination* – **внутрішньорасова дискримінація**) та транслітерації (*discrimination* – *дискримінація*).

Синонімом вищезазначеного неологізму є словосполучення *light-black divide*, що також використовується в дискурсі англomовних ЗМІ, наприклад:

*Director Spike Lee raised a question of the **light-black divide** in the movie 'School of Daze' [142].*

*Режисер Спайк Лі порушив питання **внутрішньорасової дискримінації** у фільмі «Школа Дейз».*

Неологізм *light-black divide* не має лексичного відповідника в українській мові. Саме тому його переклад здійснюється шляхом опису.

Проблема расово-етнічної дискримінації в мультинаціональних і мультиетнічних країнах зумовила появу іншого англомовного неологізму *ethnic ghettos*. Про це свідчить приклад:

*Some among us still worry about '**ethnic ghettos**' [154].*

*Дехто серед нас усе ще хвилюється через **«етнічні гетто»**.*

Переклад неологізму *ethnic ghettos* здійснюється за допомогою українського відповідника, створеного шляхом калькування, транслітерацією (*ghetto – гетто*) та адаптивним транскодуванням (*ethnic – етнічний*).

Отже, переклад неологізмів на позначення расово-етнічного складу населення США та інших англомовних країн здійснюється шляхом опису, а також із застосуванням україномовних відповідників, калькування та різних видів транскодування. Переклад, здійснений шляхом опису, дозволяє передати значення англомовних неологізмів, що слугують засобами номінації явищ і понять, невідомих україномовному реципієнтові.

2.4. Неологізми на позначення суспільних явищ

Багато неологізмів з'явилося в англійській мові у зв'язку із соціальними змінами, що відбулися в англомовних країнах у XX та XXI століттях. Так, наприклад, боротьба за рівні права жінок та чоловіків, зумовлена появою та поширенням феміністичного руху спочатку в США, а потім в інших країнах

світу, сприяла виникненню значної кількості англомовних лексичних інновацій, наприклад:

*Many American women believe in a new doctrine of **post-feminism** [91].*

*Багато американських жінок вірять у нову доктрину **постфемінізму**.*

Переклад неологізму-інтернаціоналізму **post-feminism** здійснюється шляхом транслітерації.

«Епідемія» судових позовів жінок з приводу сексуальної дискримінації, що відбувалася в США у 80-ті – 90-ті рр. XX століття, спричинила появу ряду нових слів англійської мови, зокрема:

*If you are the victim of **sexual harassment**, you should act immediately: call the police, go to the court, try to defend yourself [100].*

*Якщо ви вважаєте, що стали жертвою **сексуальних переслідувань**, ви негайно повинні діяти: дзвоніть у поліцію, ідіть у суд, намагайтесь захистити себе.*

Переклад лексичної інновації *sexual harassment* здійснюється її україномовним відповідником *сексуальні переслідування*.

Проаналізуємо приклад застосування іншої інноваційної одиниці визначеної групи:

***Third wave feminism** appeared in the 90-th. Like all feminism, its ‘third wave’ focuses on issues of economic, political, social, and personal rights of women [117].*

***Третя хвиля фемінізму** поширилася в 90-ті рр. XX століття. Як і сам фемінізм, його «третя хвиля» зосереджена на питаннях економічних, політичних, соціальних та особистих прав жінок.*

Інноваційна одиниця *third wave feminism* перекладається українською мовою шляхом калькування (**third wave feminism – третя хвиля фемінізму**). Одна з лексем україномовного словосполучення, створеного калькуванням, перекладається шляхом транслітерації: *feminism – фемінізм*.

Таким чином, переклад неологізмів на позначення понять, пов'язаних із появою та поширенням феміністичного руху у США та інших країнах світу,

здійснюється їх україномовними відповідниками, калькуванням, транслітерацією. Подібні одиниці є здебільшого загальновідомими чи містять інтернаціональні компоненти, що й визначає їх способи перекладу.

2.5. Неологізми, створені в умовах «третьої сексуальної революції»

В умовах чергової «сексуальної революції», що призвела до перетворень сексуальних цінностей, орієнтацій насамперед у США та Великобританії, розгорнулася боротьба за права «сексуальних меншин». У ЗМІ англomовних країн почали відверто говорити про нетрадиційні сексуальні уподобання відомих осіб: акторів, співаків, політичних і суспільних діячів тощо. У зв'язку з цим в англійській мові з'явилися неологізми на позначення особливостей та «стилю життя» таких осіб та угруповань. Зокрема, в англійській мові виникла лексична інновація *homosexual emancipation*:

Magnus Hirschfeld (1868-1935) was the most prominent leader of Germany's homosexual emancipation movement [153].

Магнус Хіршфельд (1868 – 1935) був найбільш видатним лідером руху гомосексуальної емансипації Німеччини.

Неологізм *homosexual emancipation* було перекладено українською мовою шляхом калькування та із використанням адаптивного транскодування (*homosexual emancipation* – гомосексуальна емансипація).

Визнання своїх прав геї називають «великим звільненням» (*great liberation*), що знаходить своє відображення в англomовних ЗМІ, наприклад:

Homosexuals and lesbians were united by the movement for 'great liberation' [144].

Гомосексуали та лесбіянки були об'єднані рухом за «велике звільнення».

Переклад неологізму *great liberation* здійснювався нами шляхом калькування: *велике звільнення*. Як і в мові оригіналу, у мові перекладу зазначений вираз набуває метафоричного значення.

Внаслідок «великого звільнення» в різних країнах світу поступово визнаються законними одностатеві шлюби, для позначення яких в англійській мові з'являється інноваційне словосполучення *same-sex marriage* (*одностатевий шлюб*). Зазначимо, що вперше одностатеві шлюби були легалізовані в 2001 році в Нідерландах. У 2005 році їх визнають законними в Канаді та Іспанії. У Португалії законність подібних шлюбів визнається в 2010 році, у Франції – у 2013 році. Англія та Уельс легалізували одностатеві шлюби в 2013 році, Шотландія – у 2014 році. Одностатеві шлюби були вперше визнані законними в штаті Масачусетс США ще в 2004 році. 26 червня 2016 року одностатеві шлюби були легалізовані Верховним судом США по всій території країни. Проаналізуємо фрагмент дискурсу, де знаходить своє застосування одиниця *same-sex marriage*, та визначимо способи її перекладу:

*Today Portuguese President Anibal Cavaco Silva said that he would ratify a law making Portugal the sixth European country to legalize **same-sex marriage**. Portugal joins other countries like Norway, Sweden, the Netherlands, Belgium, and Spain [134].*

*Сьогодні португальський президент Анібал Кевеко Сільва сказав, що він ратифікує закон, який зробить Португалію шостою європейською країною, яка легалізувала **одностатевий шлюб**. Португалія приєднується до інших країн, таких як Норвегія, Швеція, Нідерланди, Бельгія та Іспанія.*

Отже, як свідчить наведений переклад, інноваційна одиниця *same-sex marriage* перекладається українською мовою шляхом калькування: *одностатевий шлюб*.

У зв'язку зі зміною ставлення до представників сексуальних меншин в англійській мові з'являються також поняття «*metrosexual*» та «*metrosexuality*». Лексична одиниця *metrosexual* отримує значення «*гетеросексуал з розвинутим*

естетичним смаком, який витрачає багато грошей та часу на свою зовнішність і стиль життя». Стиль життя такого чоловіка позначається словом «*metrosexuality*». Звернемося до прикладу, де застосовується неологізм *metrosexual*:

*It was then that I realized why my dating life has been as mysterious as the Bermuda Triangle since I arrived in New York. This city, unlike any other place I've lived, is a heaven for the **metrosexuals** [116].*

Це було тоді, коли я зрозумів, чому моє життя було настільки ж таємним, як Бермудський трикутник з того часу, як я прибув до Нью-Йорка. Це місто, на відміну від будь-якого іншого місця, де я жив, є раєм для **метросексуалів**.

Переклад неологізму *metrosexual* здійснювався шляхом змішаного транскодування (транслітерування та транскрипції): *метросексуал*.

Зазначимо, що чоловіки з невимогливим естетичним смаком, які приділяють мінімум уваги своїй зовнішності, протиставляються метросексуалам. В англійській мові з'являється мовна одиниця на їх позначення *retrosexual*, а стиль їх життя здобуває назву *retrosexuality*. Розглянемо фрагмент дискурсу ЗМІ, де використовуються зазначені неологізми:

*Genuine guys are called sometimes **retrosexuals** to distinguish them from **metrosexuals**, who are men with the good taste of gay men. **Metrosexuals** are scrupulous about their grooming and are great consumers of men's cosmetic products. They use hair gel. **Retrosexuals** are scared of hair gel [130].*

Справжніх хлопців іноді називають **ретросексуалами**, щоб відрізнити їх від **метросексуалів**, чоловіків з гарним смаком геїв. **Метросексуали** скрупульозні в догляді за собою і є великими споживачами чоловічої косметичної продукції. Вони використовують гель для укладання волосся. **Ретросексуали** бояться гелю для укладання волосся.

Як і в попередньому прикладі, переклад англійських неологізмів *retrosexual* та *metrosexual* здійснювався шляхом змішаного транскодування.

Отже, інноваційні одиниці, що з'явилися в англomовному світі внаслідок боротьби сексуальних меншин за свої права, перекладаються шляхом калькування, із застосуванням лексичних відповідників, змішаним та адаптивним транскодуванням.

2.6. Неологізми на позначення віку та поколінь людей

Чимало інновацій з'явилося в англійській мові для позначення й характеристики різних поколінь людей. Так, наприклад, словосполучення *millennial generation* є одним із засобів номінації покоління людей, що народилися наприкінці XX – початку XXI століть. Розглянемо приклад використання зазначеного неологізму:

*Network executives vying for youth-market ratings know that to portray the **millennial generation** as insulated or carefree would be absurd* [112].

*Керівники мережі, що змагаються за оцінки молодіжного ринку, знають, що зобразити **покоління, яке народилося наприкінці XX – початку XXI століть**, як покоління ізольоване або безтурботне, було б абсурдно.*

Оскільки переклад інноваційного словосполучення *millennial generation*, здійснений за допомогою лексичних відповідників його одиниць (*тисячолітнє покоління*), буде незрозумілим україномовному реципієнтові, це словосполучення слід перекладати шляхом опису: *покоління, яке народилося наприкінці XX – початку XXI століть*.

У зв'язку з інформаційною революцією, тотальним захопленням молодого покоління комп'ютерними іграми, їх постійним перебуванням у мережі Інтернет, в англійській мові з'являються інноваційні одиниці: *digital generation*, *Generation D* – *цифрове покоління*; *Net generation*, *N-Gen* – *покоління*

Інтернету; cybergeneration – кіберпокоління; dot-com generation – покоління інтернет-економіки.

Зазначимо, що в 90-ті роки позначення покоління «двадцятилітніх» відбувалося за допомогою номінативного словосполучення *Generation X* (літера X використовується для позначення «таємничості» молодого покоління для старших). На початку XXI століття покоління «двадцятилітніх» отримує назву *Generation Y*. Словосполучення *Generation X* використовується в англійській мові для позначення людей віком від тридцяти до сорока років. Переклад зазначених одиниць здійснюється українською мовою за допомогою лексичного відповідника слова *generation* та шляхом транслітерування: *покоління ікс, покоління ігрек*.

Після трагічних подій 11 вересня 2001 року в американському варіанті англійської мови з'являються також інноваційні одиниці *Generation 9 – 11*, *September 11 American*, переклад яких здійснюється шляхом опису: *покоління трагічних подій 9 вересня 2001 року; американець покоління трагічних подій 9 вересня 2001 року*.

Неологічні одиниці виступають також засобами номінації окремих расово-етнічних груп у США. Наприклад, латиноамериканці позначаються в англійській мові неологізмом *Generation Ñ*, де літера Ñ є специфічним графічним знаком іспанської мови. Молоде покоління афроамериканців позначається інноваційним словосполученням *Hip Hop generation*, що перекладається українською мовою шляхом калькування та із використанням трансформації перестановки слів (*покоління хіп-хоп*). До нового покоління США належить маргінальна група молодих людей, що не мають ані роботи, ані освіти. Позначення цієї групи здійснюється в англійській мові за допомогою словосполучення *disconnected youths*. Переклад цього словосполучення здійснюється українською мовою шляхом опису (*молоді американці, які не мають ні освіти, ні роботи й фактично нічим не пов'язані із суспільством, у якому вони живуть*), що дозволяє адекватно передати значення вказаної

одиниці україномовному реципієнтові.

Отже, переклад англомовних неологізмів на позначення віку та поколінь людей здійснюється різними способами: шляхом опису та калькування, за допомогою лексичних відповідників та різних видів транскодування, із використанням лексико-семантичної трансформації перестановка слова (слів). Найбільш поширеним способом перекладу інноваційних одиниць вказаної групи є описовий переклад. Його застосування надає можливість адекватно передати зміст національно-забарвлених інноваційних одиниць україномовному реципієнтові.

2.7. Неологізми на позначення злочинності та способів боротьби з нею

Злочинність і способи боротьби з нею завжди були в центрі уваги таких англомовних країн світу, як США та Великобританія. Цим фактом і пояснюється поява значної кількості неологізмів на позначення різних видів злочинів, злочинців, способів боротьби з ними в англійській мові, наприклад:

*According to U.S. Department of Justice data (FY 2000-2002), only 2% of federal **gun crimes** were actually prosecuted [104].*

*Згідно з даними Міністерства юстиції США (FY 2000-2002), лише 2 % федеральних **злочинів із застосуванням вогнепальної зброї** дійсно переслідувалися в судовому порядку.*

Для адекватного передавання значення словосполучення *gun crimes* україномовному реципієнтові було використано описовий переклад: *злочини із застосуванням вогнепальної зброї*.

Через розповсюдження вбивств та інших тяжких злочинів, що відбувалися в лондонських кварталах, заселених чорношкірими, у ЗМІ Великобританії дістав поширення неологізм *black-on-black*:

*Until 2000, most gun crimes were being committed by young men from Jamaica. Nowadays British-born blacks are estimated to be involved in 80% of **black-on-black** gun crime [107].*

До 2000 року більшість злочинів з вогнепальною зброєю здійснювалось молодими людьми з Ямайки. На сьогодні підраховано, що афроамериканці британського походження залучені у 80% злочинів «**чорних проти чорних**» із застосуванням вогнепальної зброї.

Переклад неологізму *black-on-black* здійснювався із використанням контекстуальної заміни (*on* – *проти*). Застосування подібної заміни продиктовано граматичними нормами української мови та традицією використання одиниць із подібними структурно-семантичними особливостями в українській мові, наприклад: *один проти всіх, один проти іншого* тощо.

Поширення в дискурсі британських ЗМІ набуває також інноваційна одиниця *thrilling killing*, наприклад:

*Most killers know their victims, but police in London have identified an alarming rise in ‘stranger murders’, a trend for ‘**thrilling killing**’ where there is no motive [109].*

Більшість убивць знає своїх жертв, але поліцейські в Лондоні визначили тривожне підвищення вбивств незнайомих, тенденцію до **сенсаційного вбивства** без будь-якого мотиву.

Словосполучення-неологізм *thrilling killing* було перекладено шляхом добору україномовних відповідників: *сенсаційне вбивство*.

За останні два десятиріччя в англійській мові з’явилося близько п’ятдесяти слів, пов’язаних з проблемами наркоманії, наркоречовин тощо. Так, наприклад, позначення марихуани відбувається в англійській мові за допомогою лексичних одиниць: *grass, pot, hash, herb, smoke, Acapulco gold, stuff*. Засобами номінації наркоманів є такі інноваційні синонімічні одиниці: *head, smack-head, pill-head, freak, grass-hopper*. Для опису дій, пов’язаних із вживанням наркотиків, використовують дієслова *to blow, to hit, to shoot* –

робити ін'єкцію наркотиків, вколотися. Для опису результатів вживання наркотиків використовують синоніми: *dirty, spaced, zonked* – знаходиться під дією наркотиків. Антонімічною одиницею слугує лексема *clean*, що застосовується для позначення людини, яка вилікувалася від наркозалежності.

Оскільки проблема боротьби з наркоторгівлею залишається на сьогоднішній день актуальною, її висвітлення відбувається в англomовних ЗМІ, наприклад:

Colombian actress Sofia Vergara has been involved with a Colombian candyman [125].

Колумбійська акторка Софія Вергера була пов'язана з колумбійським наркодилером.

Переклад неологізму *candyman* було здійснено за допомогою україномовного відповідника *наркодилер*. Слово *candyman* є сленгізмом, що на сьогодні знаходить своє використання в англomовних ЗМІ.

Певна кількість англomовних неологізмів стає засобами позначення різних видів сексуальних злочинів, зокрема:

Edward Harvey Stokes, the serial child molester released two weeks ago from a California prison, was arrested yesterday morning at a laundry in Gresham, Ore., after a woman recognized him [136].

Едвард Харві Стоукс, серійний педофіл, звільнений два тижні тому з Каліфорнійської в'язниці, був заарештований учора вранці в пральні в Грешамі, штат Орегон, після того, як його впізнала жінка.

Переклад неологізму *serial child molester* здійснювався із використанням лексико-семантичної трансформації конкретизації значення. Було конкретизоване значення словосполучення *child molester* – *педофіл*.

Зауважимо, що в середині 90-х років минулого століття в США з'являється заклик щодо непримиренного ставлення до проблем злочинності, до так званого «нульового терпіння». У зв'язку з цим в англійській мові поширення дістає словосполучення *zero tolerance policy* – *політика нульового*

терпіння. Переклад вказаного словосполучення здійснюється із використанням трансформації перестановка слів, що дозволяє адаптувати вказане словосполучення до норм української мови.

Інноваційне позначення отримують в англійській мові виправні заклади, прикладом чого стає неологізм *prison-industrial complex*:

*The organization began a campaign for a new **prison-industrial complex*** [138].

*Організація почала кампанію на підтримку нового **тюремно-промислового комплексу**.*

Переклад англomовного неологізму *prison-industrial complex* здійснюється шляхом калькування, внаслідок якого виникає українське словосполучення *тюремно-промисловий комплекс*. Підкреслимо, що подібних комплексів в Україні не існує.

Отже, переклад англomовних неологізмів на позначення злочинності та способів боротьби з нею здійснювався шляхом опису, із застосуванням українomовних відповідників, калькування та контекстуальної заміни. Використання описового перекладу дозволило передати значення інноваційних одиниць, що слугують засобами номінації невідомих або не повністю зрозумілими українomовному реципієнтові понять.

РОЗДІЛ 3

ПЕРЕКЛАД ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Розділ прив'язано аналізу способів перекладу політично коректної лексики англомовного газетного дискурсу. Подібний аналіз здійснюється нами з урахуванням їх розподілу на ключові тематичні групи, здійснений американськими [68; 77] та британськими лінгвістами [61; 73].

3.1. Способи перекладу політкоректних етнономінацій

Переклад англомовних політично коректних етнономінацій українською мовою не викликає труднощі, оскільки ці одиниці є засобами офіційного позначення представників різних націй, народів, етносів, що мають свої україномовні відповідники. Політично коректні етнономінації англійської мови актуалізуються подвійними етнонімами, які визначають етнічну чи національну приналежність, а також походження людини чи спільноти, наприклад:

British Indians make up only 2 per cent of the population, but 12 per cent of all British doctors [91].

Британські індіанці становлять тільки 2 відсотки населення, але 12 відсотків всіх британських лікарів.

Позначення представників британської нації індіанського походження здійснюється в наведеному фрагменті дискурсу політично коректним словосполученням із подвійним етнонімом *British Indians*. Визначене словосполучення вказує і на національну приналежність, і на походження цієї групи британського населення, а його переклад здійснюється із застосуванням еквівалентних україномовних етнонімів *британські індіанці*.

Використання політично коректної етнономінації спостерігаємо і в іншому фрагменті дискурсу:

Afro-Americans make 40 % of all USA population [102].

Афроамериканці становлять 40% від усього населення США.

Переклад складної політично коректної етнонімічної назви *Afro-Americans* відбувається її україномовним відповідником *афроамериканці*. Слід зазначити, що синонімами цієї назви є також політично коректні словосполучення *African American*, *Black American*, які в 70-80-ті роки ХХ століття замінили політично некоректні номінації представників афроамериканського населення США *negro*, *black*. Політично коректною є також їх номінація *person of colour*.

Політично коректне позначення іншої ключової групи населення США зустрічаємо в такому фрагменті дискурсу:

About 3 thousand Mexican Americans went to the city streets with the demand to release them from high taxation [124].

Приблизно 3 тисячі американців мексиканського походження вийшли на вулиці міста з вимогами звільнити їх від високих податків.

Переклад політично коректного словосполучення *Mexican Americans* здійснювався українською мовою із застосуванням трансформації перестановки та додавання слова *американці мексиканського походження*. Використання вказаних трансформацій дозволило відтворити значення політично коректної номінації засобами української мови. Зауважимо, що політично коректна назва *Mexican Americans* почала вживатися в ЗМІ, офіційному мовленні політиків та інших типах дискурсу, починаючи з 70-х років ХХ століття. Ця одиниця замінила етнонім *Mexican*, який не вказував на національну приналежність однієї із ключових груп населення США.

Політично коректні номінації використовуються в ЗМІ та інших типах дискурсу для позначення корінних мешканців США, наприклад:

The struggle over public lands began in the West, and Mr. Trump's decision was anxiously anticipated for several months. On Monday morning, hundreds of people gathered outside the Capitol, some in cowboy hats, to protest Mr. Trump's announcement

*Helaman Thor Hale and Andrea Hale, both **Native Americans**, brought their three sons to the rally. 'It's a historical trauma our people have been through over and over,' Mr. Hale said of Mr. Trump's move [140].*

Боротьба за громадські землі почалася на заході, і рішення Трампа з нетерпінням чекали декілька місяців. У понеділок вранці сотні людей зібралися біля капітолію, деякі в ковбойських капелюхах, на знак протесту проти заяви Трампа.

*Геламан Тор Хейл і Андреа Гейл, обидва **корінні американці**, привезли своїх трьох синів на мітинг. «Це історична травма, якої зазнають наші люди знову й знову», – сказав містер Хейл про переїзд містера Трампа.*

Переклад політично коректної назви *Native Americans* здійснюється в наведеному фрагменті дискурсу за допомогою її україномовного відповідника **корінні американці**. Зазначимо, що іншими англомовними політично коректними назвами індіанців, які є корінними мешканцями США, є *American Indians*, *indigenous Americans*, *indigeneous people*. Подібні одиниці перекладаються відповідниками, які існують в українській мові (*American Indians* – американські індіанці, *indigenous Americans* – корінні американці, *indigeneous people* – корінне населення).

Зауважимо, що політично коректні назви можуть не містити у своєму складі етнонімічні назви, наприклад:

*The NAIS announces an Annual **People of Color** Conference that will be held from 30th November to 2nd December 2017 at the Anaheim Convention Center in Anaheim, state California, United States Of America [152].*

*Національна асоціація незалежних шкіл оголошує щорічну конференцію для **темношкірих**, що буде проводитися з 30 листопада по 2 грудня 2017 року*

у виставковому центрі Анахайма в Анахаймі, штат Каліфорнія, Сполучені Штати Америки.

Словосполучення *people of color* із значенням «*who belong to a race with dark skins*» [20, с. 74], що використовується в наведеному фрагменті дискурсу для позначення представників афро-американського населення США, перекладається українською мовою шляхом конкретизації значення *темношкірі*. Вказану одиницю вжито у складі словосполучення на позначення щорічної конференції для темношкірих *Annual People of Color Conference*. Переклад словосполучення здійснюється із застосуванням трансформації перестановки слів (*щорічна конференція для темношкірих*). У наведеному фрагменті спостерігається також використання аббревіатури *NAIS*, що відсилає до назви національної асоціації незалежних шкіл (*National Association of Independent Schools*), переклад якої для розуміння її україномовним реципієнтом здійснюється повною назвою.

Підкреслимо, що політично коректним є також словосполучення *a person of color*, яке перекладається українською мовою із використанням трансформацій перестановки слів і конкретизації *темношкіра людина* або за допомогою української етнімічної назви *афроамериканець*. Аналізоване словосполучення з'явилося в англійській мові наприкінці XVIII століття [51, с. 56], а в 90-ті роки XX століття його почали використовувати в офіційному мовленні як заміну політично некоректних *black*, *colored*, *nonwhite*.

Отже, переклад англомовних політично коректних етнономінацій, що містять подвійні етноніми, відбувається за допомогою її україномовних еквівалентів. Переклад таких одиниць може здійснюватися із застосуванням трансформацій додавання та перестановки слів. Політично коректні номінації означеної групи можуть не містити етнімічні назви. Подібні одиниці перекладаються українською мовою шляхом уточнення, конкретизації їх значення та за допомогою трансформації додавання.

3.2. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення статі

Боротьба за рівні права жінок та чоловіків, вимоги уникнення сексизмів та будь-яких інших дискримінаційних моделей при позначенні статі, виступи проти андроцентризму англійської мови призвели до значних змін, пов'язаних із вживанням гендерно забарвлених слів і висловів. Велика увага почала приділятися альтернативним, політично коректним одиницям номінації жінок і чоловіків, використання яких дозволило уникати словоформ, лексем, словосполучень, що вважались образливими представниками певної статі.

Урахування особливостей використання політично коректних одиниць вказаної лексико-семантичної групи є обов'язковою умовою здійснення адекватного та комунікативно рівноцінного перекладу. З одного боку, завдання перекладача полягає у відтворенні прагматичного потенціалу тексту оригіналу та комунікативних інтенцій його автора, а з іншого, як мовний посередник, перекладач повинен адаптувати текст відповідно до норм використання мови перекладу, здійснивши прагматичну адаптацію тексту таким чином, щоб він був зрозумілим україномовним реципієнтам.

В українській мові не існує політично коректних одиниць на позначення статі індивідів, саме тому переклад таких одиниць засобами української мови становить певні труднощі. Здійснення адекватного перекладу політично коректної лексики цієї лексико-семантичної групи відбувається з огляду на мовленнєвий контекст, а саме:

*The article on why generation X doesn't have a **spokesperson** proves that you are hopelessly without a clue* [106].

*Стаття про те, чому в покоління ікс немає **речника** доводить, що Ви – безнадійно безпорадні.*

Вочевидь, дане висловлювання є фрагментом публіцистичного дискурсу, саме тому використання мовних знаків регулюється в ньому вимогами політичної коректності. Стаття референта, що позначається за допомогою

політично коректної одиниці *spokesperson*, не вказана в наведеному фрагменті. Її переклад здійснюється шляхом добору українського відповідника *речник*. На відміну від англійського *spokesperson*, український відповідник вказує на стать особи. Використання цієї одиниці в перекладі може бути пояснено відсутністю політично коректних одиниць номінації осіб чоловічої та жіночої статі в українській мові.

Для з'ясування особливостей перекладу політично коректних одиниць визначеної лексико-семантичної групи звертаємося й до інших прикладів:

*So did several police detectives doing 'investigative' work, says Boulder city **spokesperson** Leslie Abholm [122].*

«Так робили декілька поліцейських детективів, проводячи розслідування», – говорить **речник** міста Боулдер Леслі Абхолм.

З метою дотримання вимог політичної коректності автор статті використовує лексему *spokesperson*, яка не вказує на стать відповідного референта. Її визначення відбувається за допомогою власного імені *Leslie Abholm* у подальшому контексті. Оскільки здійснення адекватного перекладу зазначеного фрагменту не потребує урахування вимог політичної коректності, для перекладу лексеми *spokesperson* було використано український відповідник *речник*,

*Artrock Gallery has an opening for a retail **salesperson** [128].*

*З'явилась вакансія **продавця** роздрібної торгівлі галереї Артрок.*

Лексична одиниця *salesperson*, використана в наведеному прикладі, є політично коректною, оскільки вона не вказує на стать референта, що позначається нею. Переклад лексеми *salesperson* відбувається її україномовним еквівалентом *продавець*.

У наступному прикладі спостерігаємо використання мовної одиниці, що вказує на жіночу стать референта:

*But a company **spokeswoman** says its ads will be back on ensuing episodes [132].*

Але **представниця** компанії говорить, що її оголошення будуть опубліковані в наступних випусках.

Застосування лексеми *spokeswoman* не суперечить вимогам політичної коректності. Саме тому переклад цієї одиниці було здійснено шляхом добору її україномовного відповідника *представниця*.

На думку феміністок, складні слова з компонентом ‘-woman’ підкреслюють роль жінок у суспільстві і є політично коректними, наприклад:

‘We welcome the opportunity to engage the democrats in discourse on one of the major issues of the day’, said Missi Tessier, spokeswoman for House Minority leader Robert Michel [146].

«Ми схвалюємо перспективу залучення демократів в обговорення про одне з найголовніших питань сьогодення», – сказала Міссі Тезйєр, **речниця** голови партії менишн Роберта Мічела.

Як і в попередньому прикладі, переклад мовної одиниці *spokeswoman* здійснюється за допомогою її українського відповідника *представниця*, що надає змогу підкреслити статус особи, яка обіймає високу посаду (*spokeswoman for House Minority leader*) та займається політикою (*We welcome the opportunity to engage the democrats in high-level discourse*).

У наступному фрагменті також спостерігаємо застосування лексеми із компонентом ‘-woman’:

*This is one popular **mailwoman** [151].*

*Це одна відома **жінка-листоноша**.*

Лексема *mailwoman* перекладається нами за допомогою лексико-семантичної трансформації додавання. Використання цієї трансформації надає можливість звернути увагу адресата на статус особи, яка виконує почесну працю листоноші. Важливим для підкреслення значущості праці жінки є й той факт, що для надання їй характеристики автор застосовує прикметник позитивно-оцінної семантики *popular*.

Отже, переклад гендерно забарвлених одиниць здійснюється їх українськомовними відповідниками. При перекладі вказаних одиниць спостерігається використання лексико-семантичної трансформації додавання.

3.2.1. Лексеми *human* – *man*

В англійській мові існує більше лексичних одиниць на позначення чоловічої статі, ніж одиниць, що слугують засобами номінації жіночої статті. На думку феміністок, це свідчить «не тільки про андроцентризм самої мови, але й про дискримінацію жінок за ознаками статі» [62, с. 47]. Саме тому використання слів та словосполучень з компонентом *-woman* є припустимим, а в певних контекстах навіть політично коректним, у той час як мовні одиниці з компонентом *-man* є сексизмами, застосування яких повинно бути обмеженим. У зв'язку з цим прихильники політичної коректності та феміністки наголошують на необхідності змін сексизмів з компонентом *-man* на несексистські моделі з *-human, human* [62, с. 48; 70, с. 438]. Хоча сама лексема *human* і містить компонент *-man*, вона є не андроцентричною, а антропоцентричною. Для з'ясування особливостей перекладу політично коректних одиниць із лексемою *human* засобами української мови звернемося до аналізу прикладів:

*But for the followers of New Age mysticism this pop psychologist and avatar of the **Human's** Potential Movement is a legend* [92].

*Але для послідовників містики Нової Ери, цей популярний психолог, засновник руху **Людського** Потенціалу, є легендою.*

У наведеному прикладі лексема *human* перекладається за допомогою її словникового відповідника *людський*. Оскільки зазначена лексема вживається в даному контексті у складі власної назви ***Human's** Potential Movement*, пояснень потребує сам переклад визначеної назви (руху ***Людського** Потенціалу*),

здійснений шляхом застосування трансформації перестановки. Використання вказаної лексико-семантичної трансформації надає можливість адаптувати вказану назву відповідно до норм української мови. Слід зазначити, що власна назва *Human's Potential Movement* є політично коректною (порів. *Man's Potential Movement*). З'ясуємо спосіб перекладу зазначеної одиниці в іншому мовленнєвому контексті:

*Leading experts from the Society of **Human Resources** Management believe that this policy should be adhered to [96].*

Провідні фахівці товариства управління людськими ресурсами вважають, що цієї політики слід дотримуватися.

У запропонованому прикладі лексема *human* входить до складу словосполучення *the Society of **Human Resources** Management*, для перекладу якого було використано лексико-семантичну трансформацію перестановка слова (порів. *the Society of **Human Resources** Management* – товариства управління людськими ресурсами). Застосування цієї трансформації дозволило нам здійснити адаптацію вказаного словосполучення та спричинило використання трансформації опущення (порів. *Leading experts from the Society* – Провідні фахівці товариства).

Оскільки за вимогами політичної коректності слід уникати застосування *-man*, *man*, замінюючи їх на *-human*, *human* та інші, ми вважаємо за доцільне навести ряд прикладів, що вказують на те, яким чином можуть бути здійснені подібні заміни. Подібні приклади подані в Таблиці 3.1:

Табл. 3.1

**Способи заміни лексичних одиниць з компонентом *man*
політкоректними одиницями**

Лексичні одиниці з компонентом <i>man</i>	Політкоректні одиниці
<i>Man</i> – людина	<i>Human being, person, individual</i> – людина,

	<i>особистість, суб'єкт, особа.</i>
<i>Mankind – людство</i>	<i>Human beings, humans, humankind, humanity, people, human race, society, men and women – люди, людство, людський рід, суспільство, чоловіки та жінки</i>
<i>Man-made – зроблений людиною</i>	<i>Artificial – штучний</i>
<i>Working man – робітник</i>	<i>Worker – робітник</i>
<i>Ordinary man – звичайна людина</i>	<i>Ordinary person, average person – звичайна людина, проста людина</i>

Таким чином, згідно з вимогами політичної коректності в офіційному мовленні, ЗМІ потрібно уникати мовних одиниць з компонентами *-man, man*, замінюючи їх відповідно на *-human, human*. Переклад політично коректних одиниць із вказаними компонентами здійснюється із застосуванням лексико-семантичних трансформацій модуляції, перестановки, а також за допомогою словникового відповідника *людський*. Вибір зазначених способів та прийомів перекладу є контекстуально зумовленим.

3.2.2. Переклад політкоректних одиниць на позначення професій

За вимогами політичної коректності позначення професій, роду занять, посад, повинно відбуватися за допомогою слів та словосполучень, що не вказують на стать особи. Застосування цих політично коректних номінацій зумовлено не тільки необхідністю уникнення використання, так званих «сексистських моделей», але й тим фактом, що велика кількість «чоловічих» професій та посад стає доступними сучасним жінкам. Для з'ясування особливостей використання політично коректних одиниць цієї

лексико-семантичної групи, а також способів їх перекладу звертаємося до аналізу прикладів:

*Big companies have **diversity directors** nowadays* [110].

Великі компанії мають на сьогодні директорів з питань етнонаціонального та гендерного розмаїття штату.

У наведеному прикладі словосполучення *diversity director* є зразком політично коректної назви посади, що існує у великих компаніях Сполучених Штатів Америки. Зазначене словосполучення не містить вказівки на стать і використовується для номінації осіб, в обов'язки яких входить стеження за тим, щоб серед персоналу були представники обох статей та різних етносів. Оскільки в Україні не існує подібної посади, переклад вказаного політично коректного словосполучення здійснюється українською мовою за допомогою трансформації додавання. Використання цієї трансформації дозволяє правильно передати зміст політично коректного словосполучення україномовному адресатові.

Політично коректним вважається також позначення професій і посад за допомогою слів та словосполучень з компонентом *person*, а саме:

***Office person.** Experienced. With Computer skills* [119].

Офісний працівник. Із досвідом роботи. З навичками роботи на комп'ютері.

Оскільки наведений приклад є оголошенням про пошук роботи, позначення бажаної посади здійснюється автором за допомогою політично коректної одиниці *office person*, що не вказує на стать референта. Переклад цієї одиниці відбувається її україномовним відповідником *офісний працівник*.

З'ясуємо особливості перекладу іншого політично коректного словосполучення з компонентом *person*:

***Appliance Delivery Person.** To deliver and instal appliances* [98].

Людина для доставки та установки. Доставити та встановити обладнання.

Як і в попередньому прикладі, переклад політично коректної одиниці *appliance delivery person* на позначення роду діяльності особи, яка пропонує свої послуги в рубриці «Оголошення про надання послуг», здійснюється з урахуванням її контекстуального оточення. Використання трансформацій перестановка слів (лексема *person* при перекладі переноситься на перше місце) та додавання (додається прислівник *для*) дозволяє здійснити адекватний переклад вказаної одиниці засобами української мови.

У наступному прикладі також спостерігаємо використання політично коректної одиниці з компонентом *person*:

Cleaning person. Part-time job [141].

Прибиральниця. Неповна зайнятість.

Лексична одиниця *cleaning person*, на відміну від її українського відповідника *прибиральниця*, не вказує на стать особи. Відсутність еквівалентних одиниць у мові перекладу пояснюється тим фактом, що явище політичної коректності не дістало поширення в українській спільноті та, відповідно, не спровокувало появу нових засобів його позначення. Для здійснення адекватного перекладу вказаної політично коректної одиниці ми використали її словниковий відповідник.

Як свідчить фактичний матеріал, політично коректне позначення професій відбувається не тільки за допомогою лексичних одиниць із компонентами *person*. Використання інших засобів також надає можливість не вказувати на стать референтів, які обіймають певні посади або є працівниками певної сфери, наприклад:

*Improved methods and prompt payment will encourage more physicians and other **health-care providers** to participate in the program* [97].

Покращені методи та миттєва оплата сприятимуть заохоченню більшої кількості лікарів та інших працівників сфери охорони здоров'я брати участь у програмі.

Політично коректне словосполучення *health-care providers* має український відповідник *працівники сфери охорони здоров'я*, за допомогою якого й було здійснено його переклад.

Унаочнення та порівняння звичайних та політично коректних номінацій професій, роду занять, посад в англійській мові здійснюється нами також за допомогою Таблиці 3.2:

Табл. 3.2

Номінації професій, роду занять, посад

Одиниці номінації професій, роду занять, посад	Політкоректні номінації професій, роду занять, посад
<i>Anchorman</i> – диктор, ведучий	<i>Anchor</i> – диктор, ведучий
<i>Businessman</i> – бізнесмен	<i>Businessperson, manager, business owner</i> – бізнесмен, директор, начальник, підприємець, власник бізнесу
<i>Camerman</i> – фотограф	<i>Camera operator, cinematographer</i> – фоторепортер, кінооператор
<i>Chairman</i> – голова	<i>Chairperson, chair</i> – голова
<i>Cleaning lady</i> – прибиральниця	<i>Cleaner, cleaning woman, housecleaner, office cleaner, housekeeper</i> – хатня робітниця, прибиральниця
<i>Clergyman</i> – священник, духовник	<i>Clergy, cleric, priest, (religious) minister</i> – священник, духовник
<i>Congressman</i> – член Конгресу, конгресмен, законодавець	<i>Congress legislator</i> – член Конгресу, конгресмен, законодавець
<i>Doorman</i> –	<i>Access controller</i> – контролер доступу

<i>швейцар</i>	
<i>Fireman</i> – <i>пожежник</i>	<i>Firefighter</i> – <i>пожежник</i>
<i>Steward(-ess)</i> – <i>бортпровідник,</i> <i>стюард / стюардеса</i>	<i>Flight attendant</i> – <i>бортпровідник, стюард / стюардеса</i>
<i>Forefather</i> – <i>пращур, предок</i>	<i>Ancestor</i> – <i>пращур, предок</i>
<i>Housewife</i> – <i>господарка дому,</i> <i>домогосподарка,</i> <i>мати сімейства</i>	<i>Homemaker</i> – <i>господарка дому, домогосподарка, мати сімейства</i>
<i>Insurance man</i> – <i>страхівник</i>	<i>Insurance agent</i> – <i>агент із страхування</i>
<i>Launan</i> – <i>мирянин;</i> <i>непрофесіонал,</i> <i>дилетант,</i> <i>неспеціаліст,</i> <i>аматор</i>	<i>Lauperson</i> – <i>мирянин; непрофесіонал, дилетант, неспеціаліст, аматор</i>
<i>Mailman, postman</i> – <i>листоноша</i>	<i>Mail carrier, letter carrier</i> – <i>листоноша</i>
<i>Militiaman</i> – <i>міліціонер,</i> <i>policeman</i> – <i>поліцейський</i>	<i>Law enforcement officer, police officer</i> – <i>поліцейський, офіцер поліції</i>
<i>Milkman</i> – <i>молочник,</i>	<i>Milkperson</i> – <i>молочник, продавець молока, рознощик молока</i>

<i>продавець молока, рознощик молока</i>	
<i>Salesman – продавець</i>	<i>Salesperson, sales representative – продавець, торговець торговельний представник</i>
<i>Sportsman – спортсмен</i>	<i>Sportsperson – спортсмен</i>
<i>Stewardess – стюардеса</i>	<i>Steward, flight attendant – стюарт, бортпровідник (ця)</i>
<i>Undertaker – трунар</i>	<i>Funeral director – співробітник похоронного бюро</i>
<i>Waiter, waitress – офіціант, офіціантка</i>	<i>Waitron – офіціант, офіціантка</i>
<i>Weatherman – метеоролог</i>	<i>Weather reporter, weathercaster, meteorologist – метеоролог</i>

Отже, переклад політично коректних номінативних одиниць на позначення назв професій, роду занять, посад здійснюється за допомогою лексичних відповідників, а також шляхом використання лексико-семантичних трансформацій додавання, із застосуванням комплексної трансформації, що включає вилучення, перестановку та додавання. Вибір зазначених способів та прийомів перекладу політично коректних одиниць є контекстуально зумовленим.

3.3. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення фізичних вад і недоліків

Одиниці, що безпосередньо вказують на фізичні вади та недоліки людини, вважаються невічливими й образливими. До цих одиниць відносять наступні: *invalid, handicapped, defective, crippled, deformed, abnormal* тощо. На думку прихильників політичної коректності, слід також обережно ставитися до евфемізмів, які прийшли на зміну невічливим відповідникам, оскільки вони можуть сприйматися як образливі та принизливі через зверхність їх значення [68, с. 117; 73, с. 64]. Крім того, в офіційному мовленні слід уникати одиниць, що позначають інвалідів та хворих як жертв. Завдяки руху за політичну коректність в англійській мові з'являється досить велика кількість альтернативних засобів номінації групи людей із фізичними вадами та недоліками, а способи її перекладу починають цікавити перекладачів. Для аналізу особливостей використання визначеної групи політично коректних одиниць та з'ясування особливостей їх перекладу звертаємося до аналізу прикладів:

*Special Care for **Special People*** [123].

*Особлива турбота для **особливих людей**.*

Вказаний приклад є рекламою школи для дітей із відставанням у розвитку. Номінація останніх відбувається за допомогою політично коректного словосполучення *for special people*. Переклад вказаного словосполучення здійснювався шляхом калькування для *особливих людей*. Звернемося до іншого прикладу:

*Just about everyone agreed that it was both politically correct and fatuous to call a handicapped person '**differently abled person**'* [105].

*Майже всі погодились, що це було і політично коректним, і безглуздом назвати людину-інваліда – «**людина з обмеженими можливостями**».*

У наведеному прикладі автор застосовує політично коректну лексичну одиницю *differently abled person*, що не вказує на розумові або фізичні вади людини. Переклад вказаної одиниці було здійснено шляхом опису. Застосування подібного способу перекладу дозволяє образити людину з обмеженими можливостями, уникнути вказівки на його хворобу чи недугу, фізичну або розумову недієздатність.

У наступному прикладі також спостерігаємо використання політично коректної одиниці на позначення осіб із фізичними та розумовими вадами:

*The program was started in 1995 by a 'Denver' Corporation Leader and was aimed to help place **the developmentally disabled** in jobs, housing and cultural programs...*

*... But certainly it gives people an opportunity to express themselves and shows us that **people with developmental disabilities** have a tremendous amount of creativity and value [133].*

*Програма була розпочата в 1995 році лідером корпорації Денвер і була призначена допомогти **людям із відставанням у розвитку** з роботою, житлом та дозвіллям.*

*...Але, звичайно, це надає людям можливість виразити себе та показати нам, що в **людей із відставанням у розвитку** є величезний творчий потенціал та гідність.*

Наведений приклад є фрагментом із статті суспільно-політичного спрямування, що пояснює використання політично коректних номінацій *the developmentally disabled*, *people with developmental disabilities* на позначення осіб із розумовими вадами. Оскільки відповідників вказаних одиниць в українській мові не існує, їх переклад було здійснено шляхом опису, а саме: *людям / людей із відставанням у розвитку*.

Однією з досить поширених груп політично коректного лексикону є одиниці на позначення розмірів та зросту людини, а саме:

*I think of myself as a **person of size** [143].*

Я вважаю себе людиною великого розміру.

Як свідчить наведений приклад, позначення великої за розмірами людини відбувається за допомогою політично коректного словосполучення *person of size*. Переклад вказаної одиниці здійснювався нами за допомогою лексико-семантичної трансформації додавання (*person of size* – людина **великого розміру**).

Політично коректне позначення великих розмірів людини відбувається дещо іншим способом у наступному прикладі:

Each time I buy pantyhose I wonder about the identity of the advertising genius who coined the term 'Queen Size'. I thought this person might be a woman, perhaps someone who is herself of Queen Size [143].

Кожного разу, коли я купую колготки, я думаю про рекламного генія, який вигадав термін «королівський розмір». Я думала, що цією особою могла б бути жінка, можливо, та, яка сама мала «королівський розмір».

Автором цього тексту є жінка, на що вказує речення *Each time I buy pantyhose...* Застосування політично коректної одиниці на позначення великих розмірів людини *Queen Size* зумовлено комунікативною інтенцією авторки не образити жінок подібного розміру. Зазначене номінативне словосполучення має позитивну конотацію, а його переклад здійснюється шляхом добору відповідника, вживання якого надає можливість відтворити комунікативну інтенцію авторки, що полягає в поважному та шанобливому ставленні до жінок будь-яких розмірів.

Застосування політично коректної номінації спостерігаємо також в іншому фрагменті дискурсу англomовних ЗМІ:

*Ask for a room and get a **king-sized** desk, adjustable lamp, ergonomic chair, plus data port at eye level* [135].

*Попросіть кімнату й отримайте стіл **великого розміру**, лампу, що регулюється, ергономічний стілець плюс порт даних на рівні очей.*

Політично коректною одиницею на позначення розміру стола, за яким може розміститися велика людина, слугує лексема *king-sized*. Значення вказаної одиниці є контекстуально зумовленим. Для її перекладу ми використали контекстуальну заміну та лексико-семантичну трансформацію заміна частин мови *великий розмір*. Переклад лексеми *king-sized* дещо відрізняється від перекладу лексеми *Queen Size*, здійсненому нами при у попередньому прикладі (порів. *великий* – *королівський*), але така різниця зумовлена насамперед контекстуальним оточенням вказаних одиниць.

Отже, переклад політично коректних одиниць на позначення фізичних вад і недоліків, а також інвалідів і хворих здійснювався нами шляхом опису, контекстуальної заміни та за допомогою українських відповідників. Переклад засобів номінації людей із великими розмірами та одиниць на позначення подібних розмірів вимагав використання лексико-семантичних трансформацій додавання, перестановка, заміна частин мови.

3.4. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення осіб похилого віку

Подібно дискримінації за зростом та розмірами (*sizeism*), прихильники політичної коректності виокремлюють поняття вікової дискримінації (*ageism*). З метою її уникнення в дискурсі англomовних ЗМІ використовується цілий ряд політично коректних слів та словосполучень на позначення осіб похилого віку, наприклад:

With proper care a senior can feel good [116].

За умов належної турботи особа похилого віку може почувати себе добре.

Традиційно, політично коректна одиниця *senior* слугує засобом номінації осіб віком від 65 років. Застосування цієї одиниці в наведеному фрагменті

дозволяє авторові повідомлення не вказувати на вік референта. Переклад лексеми *senior* здійснюється нами шляхом опису *особа похилого віку*, що допомагає передати комунікативну інтенцію мовця не образити людину похилого віку шляхом вказівки на їх вік.

Для визначення особливостей перекладу інших політично коректних одиниць із визначеної групи звернемося до аналізу іншого прикладу:

*Many beliefs about **people of golden age** are untrue. Some employers, for example, think that they are more reliable than young people* [103].

Багато думок про людей похилого віку є помилковими. Деякі роботодавці, наприклад, вважають їх більш надійними, ніж молодь.

Застосування політично коректного словосполучення *people of golden age* на позначення людей похилого віку визначається комунікативною інтенцією автора висловити повагу та вказати на шанобливе ставлення до них. При перекладі вказаного словосполучення лексема *golden* замінюється на лексичну одиницю *похилий*.

Отже, переклад номінативних одиниць на позначення людей похилого віку здійснюється шляхом опису, а також із застосуванням контекстуальної заміни. Використання подібних способів перекладу дозволяє відтворити значення англomовних політично коректних одиниць аналізованої групи засобами української мови.

3.5. Способи перекладу політкоректних одиниць на позначення представників тваринного та рослинного світу

Група політично коректної лексики на позначення тварин і рослин підкреслює їх біологічно рівноправне співіснування з людиною. Політично коректне позначення представників тваринного світу відбувається в англійській мові за допомогою словосполучень: *animal companion*, *nonhuman animal*

companion, human friend, resident. Засобами політично коректної номінації рослин є одиниці: *companion plant, plant companion, human protector*. Поява таких одиниць зумовлена закликами прихильників політичної коректності та представників «Партії Зелених» про необхідність «змінити антропоцентричну англійську мову задля рівноправного представлення всіх живих істот її засобами» [63, с. 32].

Необхідно зазначити, що в українській мові не існує відповідників політично коректним одиницям вказаної групи. Саме тому їх переклад становить певні труднощі і здійснюється за умов урахування контексту їх застосування. Для з'ясування особливостей перекладу зазначеної групи політично коректних одиниць звертаємося до аналізу прикладів:

*It was grossly anthropocentric of Doctor Louis Pasteur to experiment with cattle and sheep, even if his vaccinations did happen to save hundreds of millions of **nonhuman animal** lives* [111].

*Хоча щеплення доктора Луї Пастера і врятували сотні мільйонів **тварин**, надзвичайно зневажливим з його боку було проведення експериментів на коровах і вівцях.*

Наведений фрагмент є прикладом критики споживацького та недбалого ставлення людини до тварин. Їх номінація здійснюється, відповідно, політично коректною одиницею *nonhuman animal*. Оскільки в українській мові немає політично коректного відповідника вказаної номінативної одиниці, її переклад здійснюється загальноживаною лексемою *тварин*. Використання політично коректних засобів номінації представників тваринного світу спостерігаємо також у наступному фрагменті англomовного газетного дискурсу:

*'Animal Companions' Hospital' was established in the Southeast Boise in December 1994 to serve **residents and pets** of the Boise area* [139].

*«Лікарня для **тварин**» була заснована в Південно-Східному Бойсі в грудні 1994 року для допомоги **хижим і свійським тваринам** району Бойсе.*

Політично коректну одиницю на позначення тварин застосовано у назві лікарні *Animal Companions' Hospital*. Політично коректною є також лексема *residents*, що, у першу чергу, слугує засобом номінації людини. Використання цієї лексеми у складі словосполучення *residents and pets of the Boise area* вказує на інтенції автора підкреслити рівноправність існування людей і тварин. Відсутність політично коректних засобів позначення представників тваринного світу в українській мові зумовила використання лексеми *тварини* у складі означених словосполучень: *Лікарня для тварин; хижим і свійським тваринам району Бойсе*. Переклад останнього словосполучення здійснювався також шляхом додавання (*хижим*). Застосування вказаної трансформації дозволило нам адаптувати перекладене словосполучення до норм української мови.

Для з'ясування особливостей використання політично коректних одиниць на позначення рослин та з'ясування особливостей їх перекладу українською мовою звертаємося до аналізу наступного приклада:

Companion plants may produce odors that confuse and deter pests, their scent can protect a crop from pests [108].

Рослини можуть розливати аромати, що спантеличують і відлякують паразитів, запах рослин може захистити врожай від них.

Політично коректна номінація *companion plants* використовується автором у наведеному прикладі для підкреслення ролі рослин для людини та навколишнього середовища. В українській мові не існує політично коректної одиниці на позначення рослин, саме тому переклад цієї одиниці відбувається її варіантним відповідником *рослини*. Переклад політично коректної одиниці здійснюється за допомогою відповідника і в іншому прикладі, а саме:

Get the Book 'The Wild Plant Companion. A Fresh Understanding of Herbal Food and Medicine' [150].

Станьте власником книги «Дикі *Рослини*. Нове Розуміння Рослинної Їжі та Лікування Травами».

Отже, переклад політично коректних одиниць на позначення представників тваринного та рослинного світу здійснювався за допомогою україномовних варіантних відповідників, а також із застосуванням трансформації додавання. Використання вказаної трансформації дозволило адаптувати перекладені політично коректні одиниці до норм української мови.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА

В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Розділ присвячено аналізу потенційних небезпек, з'ясуванню їх причин та наслідків та визначенню заходів щодо їх усунення. У розділі вирішуються питання з охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки та цивільного захисту з метою усунення або мінімізації негативного впливу небезпечних і шкідливих виробничих чинників на організм людини.

4.1. Аналіз потенційних небезпек

Дипломну роботу присвячено дослідженню способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики в англomовному газетному дискурсі. Робота над дипломною роботою в галузі перекладу відбувається в офісному приміщенні за робочим столом. Основним обладнанням робочого місця є монітор, клавіатура, робочий стіл, крісло; допоміжним – шафи, полиці, периферійна техніка та інше.

Основними потенційними небезпеками при виконанні роботи є такі:

а) ураження електричним струмом внаслідок несправності електродобладнання, яке використовується під час виконання трудових обов'язків, а також невиконання правил техніки безпеки при користуванні електричним обладнанням, що може призвести до електротравм різного ступеню або навіть до летального наслідку;

б) механічне травмування внаслідок нераціонального розташування робочих місць;

в) нервово-психічні навантаження через специфічність роботи працівників економіко-гуманітарної сфери, яка передбачає постійний контакт з

клієнтами, колегами по роботі, керівництвом, контрагентами при вирішенні робочих питань (деякі з них можуть бути конфліктними, суперечливими). Подібний характер роботи може викликати емоційний дискомфорт, внутрішнє роздратування та емоційну нестабільність під час короткотривалих певних негативних ситуацій, що може призвести до захворювань нервової системи, зниження насаги на працю та стресових станів;

г) кістково-м'язові порушення, у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг, що призводить до ушкодження опорно-рухового апарату;

д) негативний вплив електромагнітних, в тому числі і рентгенівських випромінювань при використанні моніторів персональних комп'ютерів (далі ПК) з електронно-променевою трубкою, що призводить до погіршень зору, зниження імунітету;

є) недостатнє або надмірне освітлення робочих місць, в зв'язку з несправністю, або хибним вибором освітлювальних приладів, в зв'язку з неправильним розташуванням робочих місць по відношенню до джерел природного та штучного освітлення, що призводить до погіршення зору або ефекту засліплення;

ж) підвищений рівень шуму, який створюється перетворювачем напруги електронно-обчислювальної машини (далі ЕОМ), її технічною периферією, а також людьми, що працюють у приміщенні, і який призводить до погіршення слуху;

з) незадовільні параметри мікроклімату робочого місця, у зв'язку із відсутністю приладів, що забезпечують необхідний повітряобмін та опалювальної системи, які можуть викликати загальні захворювання;

і) вірогідність загоряння, в зв'язку з використанням несправного електрообладнання, обігрівачів з відкритим теном, недотриманням, або порушенням правил протипожежної безпеки, відсутністю систем пожежної сигналізації і пожежогасіння, що призводить до пожежі;

к) неправильні дії персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, які призводять до паніки та загибелі людей;

л) незадовільна організація трудового процесу, внаслідок відсутності навичок самоменеджменту та управління часом, що може призвести до погіршення психологічного стану працівника та втрати наснаги на працю;

м) негативний вплив напруженості та інтенсивності трудових факторів на психофізіологічний стан працівника, що може призвести до зниження працездатності або психологічних перевантажень.

4.2. Заходи по забезпеченню безпеки

У приміщенні офісу застосовується широке різноманіття електроприладів: персональні комп'ютери, принтери, ксерокси, факси, освітлювальні прилади, кондиціонери, побутові електроприлади тощо. Небезпека ураження електричним струмом при використанні цих приладів з'являється при недотриманні заходів обережності, а також при відмові або несправності цього обладнання. Наслідки ураження електричним струмом залежать від багатьох факторів: опору організму, величини, тривалості дії, роду і частоти струму, шляхів його проходження через життєво важливі органи, умов зовнішнього середовища.

Для запобігання ураження електричним струмом встановлено електроустаткування, яке відповідає вимогам: ПУЕ («Правила устрою електроустановок») і ГОСТ 12.1.030-81 (2001) «ССБТ. Электробезопасность. Защитное заземление, зануление», величина опору захисного заземлення електрообладнання приміщення – 4 Ом; НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила устройства электроустановок. Электрооборудование специальных установок», приміщення, в якому розташовуються ЕОМ, різноманітне устаткування, відноситься до класу пожежебезпечної зони П-Па, тому передбачений

мінімальний ступінь захисту ізоляції обладнання IP44; ГОСТ 12.1.009-76 (1999) «ССБТ. Электробезопасность. Термины и определения» обладнання офісу має подвійну ізоляцію, яка складається з робочої та додаткової ізоляції; ГОСТ 12.2.007.0-75* (2001) «ССБТ. Изделия электротехнические. Общие требования безопасности» ЕОМ, периферійні пристрої ЕОМ та устаткування для обслуговування, ремонту та налагодження ЕОМ по способу захисту людини від ураження електричним струмом, належать до І класу, оскільки мають подвійну ізоляцію, елемент для заземлення та провід для приєднання до джерела живлення, що має заземлюючу жилу і вилку з заземлюючим контактом. Експлуатація електроустановок і електроустаткування проводиться відповідно до НПАОП 40.1-1.01-97 «Правила безпечної експлуатації електроустановок» та НПАОП 40.1-1.21-98 «Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів»

Ймовірність механічного травмування може виникнути внаслідок не раціонального розташування робочих місць, захаращення робочих місць або у зв'язку з недбалістю та неуважністю обслуговуючого персоналу. Для виключення травматизму згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» зроблено більш зручне та раціональне розташування робочих місць, таким чином збільшена відстань між ними, яка відповідає нормованим значенням (площа на одне робоче місце має становити не менше ніж $6,0 \text{ м}^2$, а об'єм не менше ніж $20,0 \text{ м}^3$).

У зв'язку із стресовими ситуаціями та нервово-емоційними навантаженнями у працівників може виникнути ймовірність захворювань загально-невротичного характеру.

З метою зниження нервово-емоційного напруження, стомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втоми, згідно ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними

терміналами електронно-обчислювальних машин» для робітників із застосування ЕОМ, передбачені регламентовані перерви для відпочинку тривалістю 15 хвилин через кожні дві години, а також обладнані побутові приміщення для відпочинку під час роботи, кімната психологічного розвантаження. В кімнаті психологічного розвантаження передбачені пристрої для приготування й роздачі тонізуючих напоїв, а також місця для занять фізичною культурою

Для оптимізації відносин у колективі проводяться тренінги з залучанням психологів на теми: «Адаптація у новому колективі», «Поведінка в суспільстві».

Для запобігання кістково-м'язових порушень у зв'язку з тривалим статичним напруженням м'язів спини, шиї, рук і ніг необхідно виконувати фізичні вправи 2-3 рази протягом робочого часу.

Робота в постійному цейтноті – це прерогатива перекладачів, які часто паралельно займаються перекладом кількох проєктів, що вимагають постійної уваги. Стрес, викликаний браком часу або роботи у постійному цейтноті, посідає перше місце за силою дії на організм. Основними причинами стресу, викликаного браком часу, є недостатньо якісне стратегічне, тактичне та оперативне планування, незадовільна координація роботи, відсутність навичок самоменеджменту, управління часом тощо.

Установлення періодів часу, що вимагаються для досягнення професійних цілей, дає почуття впевненості і уявлення про найбільш вдалий розподіл часу і найбільш доцільну черговість справ. Обов'язковим є правильна постановка цілей, установка пріоритетності, складання розпорядку дня, організація трудового процесу з метою досягнення поставлених цілей. Всі ці зазначені правила, допоможуть будь якому працівнику покращити результати праці, підтримувати всі психологічний стан і надалі працювати ефективно.

Для підвищення ефективності праці застосовують також заходи щодо оптимізації організації праці, що передбачають систему тренінгів, навчання

методам ефективного управління часом, підвищення організаційної культури – цілісна система вироблених в організації та властивих її членам моделей поведінки.

Для мінімізації негативного впливу напруженості та інтенсивності праці в роботі передбачені:

- оптимальний режим трудового процесу;
- сучасні методи психологічного розвантаження, що передбачають:

1) деякі перерви використовувати для виконання комплексу фізичних вправ: для зниження нервово-емоційного напруження, втомлення зорового аналізатора, поліпшення мозкового кровообігу, подолання несприятливих наслідків гіподинамії, запобігання втомі;

2) при проведенні сеансів психофізіологічного розвантаження рекомендується використовувати деякі елементи методу аутогенного тренування, який ґрунтується на свідомому застосуванні комплексу взаємопов'язаних прийомів психічної саморегуляції й виконанні нескладних фізичних вправ зі словесним самонавіюванням. Головна увага при цьому приділяється набуванню й закріпленню навичок м'язового розслаблення (релаксації);

3) перерви рекомендовано проводити в кімнаті психофізіологічного розвантаження з відповідним інтер'єром, кольоровим оформленням та приємним звуковим супроводом.

4.3. Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці

Внаслідок роботи за ПК, на фізіологію людини негативно впливають електромагнітні випромінювання. Щоб зменшити наслідки впливу на людину та знизити негативні показники у робочій зоні до допустимих значень, згідно з ГОСТ 12.2.007.0-75 «Изделия электротехнические. Общие требования

безопасности», вироби, які створюють електромагнітні поля, повинні мати захисні елементи (екрани, поглиначі і т.д.). Вимоги до захисних елементів повинні бути вказані в стандартах та технічних умовах на конкретні види виробів. Згідно з НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин» та ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин», на робочих місцях обладнаних ПК встановлені рідкокристалічні монітори, які не є джерелами рентгенівського та електромагнітного випромінювань.

Основними причинами недостатньої або надмірної освітленості робочих місць є несправність або хибний вибір освітлювальних приладів, неправильне розташування робочих місць по відношенню до джерел освітлення.

Незадовільна освітленість на робочому місці або на робочій зоні може бути причиною зниження продуктивності та якості праці, отримання травм. Недостатнє або надмірне освітлення викликає зоровий дискомфорт, що виражається у відчутті незручності або напруженості. Тривале перебування в умовах зорового дискомфорту призводить до розсіювання уваги, зменшення зосередженості, зоровій і загальній втомі.

У офісному приміщенні, згідно ДБН В.2.5-28-2006 «Інженерне обладнання будинків і споруд. Природне і штучне освітлення» передбачене природне та штучне освітлення. Природне освітлення здійснено через світлові прорізи, які забезпечують коефіцієнт природної освітленості (КПО) не нижче 1,5%. Для захисту від прямих сонячних променів, які створюють прямі та відбиті відблиски на поверхні екранів і клавіатури, передбачено сонцезахисні пристрої, на вікнах встановлені жалюзі або штори.

Розрахунок штучного освітлення для приміщення розміром 18x10x3,5 м, тип світильника – ЛПО (люмінесцентний), $L/h = 1,4$, колір стелі, стін, підлоги (рст, рс, рп) – 70%, 50%, 30%. Згідно з умовами праці обираємо нормовані показники штучного освітлення основних приміщень: для кабінетів і робочих

кімнат, площа нормування освітленості, висота площини над підлогою $h_p = \Gamma - 0,8$ м, розряд і підрозряд зорової роботи Б-1, освітленість робочих поверхонь при загальному освітленні $E_n = 300$ лк. Коефіцієнт запасу $k_z = 1,4$.

Розраховуємо кількість рядів світильників у приміщенні N_p :

$$N_p = \frac{B}{(H - h_p) \cdot [L / h]}, \text{ шт};$$

де: B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м;

$[L / h]$ – числове значення коефіцієнта світильника.

$$N_p = \frac{10}{(3,5 - 0,8) \cdot 1,4} = 2,64 \approx 3 \text{ шт}$$

Визначаємо максимально припустиму відстань між рядами світильників $L_{\max}$:

$$L_{\max} = \frac{B}{N_p}, \text{ м};$$

де: B – ширина приміщення, м;

N_p – кількість рядів світильників у приміщенні, шт.

$$L_{\max} = \frac{10}{3} = 3,33 \text{ м}$$

Визначаємо значення індексу приміщення i , що характеризує співвідношення розмірів освітлювального приміщення і висоти розміщення світильників:

$$i = \frac{A \cdot B}{(H - h_p) \cdot (A + B)};$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

H – висота приміщення, м;

h_p – висота робочої поверхні, м.

$$i = \frac{18 \cdot 10}{(3.5 - 0.8) \cdot (18 + 10)} = 2,38$$

Приймаємо $i = 2,5$.

Визначаємо значення коефіцієнта використання світлового потоку η , створюваного світильниками вибраного типу, в залежності від виду джерела світла, типу обраного світильника, коефіцієнтів відбиття поверхонь приміщення та індексу приміщення:

$$\eta = 58\%$$

Визначаємо сумарний світловий потік освітлювальної установки у даному приміщенні Φ_Σ :

$$\Phi_\Sigma = \frac{E_H \cdot A \cdot B \cdot k_z \cdot z}{\eta}, \text{ лм};$$

де: E_H – рівень нормованого загального освітлення, лк;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості (відношення середньої освітленості до мінімальної освітленості), як правило дорівнює (для люмінесцентних ламп $z = 1,1$);

η – коефіцієнт використання світлового потоку.

$$\Phi_\Sigma = \frac{300 \cdot 18 \cdot 10 \cdot 1,4 \cdot 1,1}{0,58} = 143379 \text{ лм.}$$

Визначаємо умовну загальну кількість світильників у приміщенні N_{cv}^* :

$$N_{cv}^* = \frac{A \cdot B}{L_{\max}^2}, \text{ шт};$$

де: A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

$L_{\max}$ – максимально припустима відстань між рядами світильників, м.

$$N_{\text{св}}^* = \frac{18 \cdot 10}{11,08} = 16 \text{ шт.}$$

Розраховуємо світловий потік умовного джерела світла Φ_l^*

$$\Phi_l^* = \frac{\Phi_{\Sigma}}{N_l^*}, \text{ лм};$$

де: Φ_{Σ} – сумарний світловий потік освітлювальної установки, лм;

N_l^* – загальна кількість ламп у світильнику, яка розраховується за формулою:

$$N_l^* = N_{\text{св}}^* \cdot n, \text{ шт};$$

де: n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_l^* = 16 \cdot 2 = 32 \text{ шт};$$

$$\Phi_l^* = \frac{143379}{32} = 4480 \text{ лм.}$$

Вибираємо тип стандартної лампи з найближчим значенням фактичного світлового потоку лампи Φ_l , і знайти коефіцієнт m (співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи Φ_l^* та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи Φ_l):

$$m = \frac{\Phi_l^*}{\Phi_l}.$$

$$m = \frac{4480}{2800} = 1,6.$$

Визначаємо оптимальну (фактичну) кількість світильників у приміщенні $N_{\text{св}}$:

$$N_{\text{св}} = N_{\text{св}}^* \cdot m, \text{ шт};$$

де: $N_{\text{св}}^*$ – умовна загальна кількість світильників у приміщенні, шт.

m – співвідношення між розрахунковим світловим потоком лампи та фактичним світловим потоком вибраної стандартної лампи.

$$N_{\text{св}} = 16 \cdot 1,6 = 25,6 \approx 27 \text{ шт.}$$

Визначаємо фактичну кількість ламп у приміщенні N_l :

$$N_l = N_{\text{св}} \cdot n, \text{ шт};$$

де: N_{ce} – оптимальна (фактична) кількість світильників у приміщенні, шт;

n – кількість ламп у світильнику, шт.

$$N_n = 27 \cdot 2 = 54 \text{ шт.}$$

Визначаємо загальну розрахункову освітленість E_p у приміщенні, що створюється при застосуванні стандартних ламп:

$$E_p = \frac{\Phi_n \cdot N_n \cdot \eta}{A \cdot B \cdot k_z \cdot z}, \text{ лк};$$

де: Φ_n – фактичний світловий потік вибраної стандартної лампи, лм;

N_n – фактична кількість ламп у приміщенні, шт;

η – коефіцієнт використання світлового потоку;

A – довжина приміщення, м;

B – ширина приміщення, м;

k_z – коефіцієнт запасу;

z – коефіцієнт нерівномірності (мінімальної) освітленості.

$$E_p = \frac{2800 \cdot 54 \cdot 0,58}{18 \cdot 10 \cdot 1,4 \cdot 1,1} = 316,36 \text{ лк.}$$

Виходячи з розрахунків, освітлення в приміщенні дорівнює 316 лк, що відповідає нормі.

Рівні звукового тиску в октавних смугах частот, рівні звуку та еквівалентні рівні звуку на робочих місцях приміщення відповідають вимогам ДСанПіН 3.3.2.007-98 «Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин» та ДСН 3.3.6.037-99 «Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку».

Зниження рівня шуму в приміщенні здійснено за допомогою:

- використання більш сучасного обладнання;
- розташування принтерів та різноманітного устаткування колективного користування на значній відстані від більшості робочих місць працівників;
- переведення жорсткого диска в режим сну (Standby), якщо комп'ютер не

працює протягом визначеного часу;

- використання блоків живлення ПК з вентиляторами на гумових підвісках;

Неправильне проектування або несправність систем опалення та вентиляції в приміщенні офісу може призвести до негативних впливів на здоров'я працівників у вигляді простудних захворювань, перегрівань, проблем із дихальними шляхами тощо.

Метеорологічні умови в приміщенні офісу – температура повітря, відносна вологість повітря й швидкість його переміщення відповідають встановленим санітарно-гігієнічним вимогам ДСН 3.3.6.042-99 «Державні санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень» і ГОСТ 12.1.005-88 (1991) «ССБТ. Общие санитарно-гигиенические требования к воздуху рабочей зоны». Роботи в офісному приміщенні належать до категорії Іб – легка робота, тому передбачені наступні оптимальні значення параметрів мікроклімату:

- у холодний період року: температура 21-23°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,1 м/с;

- у теплий період року: температура 22-24°C; відносна вологість: 40-60%; швидкість переміщення повітря: 0,2 м/с.

Забезпечення таких параметрів мікроклімату досягається оснащенням приміщень пристроями кондиціонування, вентиляції та дезодорації повітря, системами опалювання.

Оптимальні рівні позитивних (n+) і негативних (n-) іонів у повітрі приміщення з ВДТ відповідають вимогам ГН 2152-80 «Санітарно-гігієнічні норми допустимих рівнів іонізації повітря виробничих та громадських приміщень» і становить: $n+ = 1500-30000$ (шт. на 1см^3); $n- = 3000-5000$ (шт. на 1см^3). Підтримку оптимального рівня легких позитивних і негативних аероіонів у повітрі на робочих місцях забезпечуються за допомогою біполярних коронних аероіонізаторів.

4.4. Заходи з пожежної безпеки

Заходи з пожежної безпеки обрані для приміщення, де виконуються роботи при виконанні дипломної роботи. Виходячи з розрахунків, площа даного приміщення дорівнює 180 м².

Комплекс протипожежних заходів для приміщення, обладнаного персональними комп'ютерами з візуальними дисплейними терміналами розроблений відповідно до вимог НАПБ А.01.001-2014 «Правила пожежної безпеки в Україні».

Виходячи з аналізу речовин та матеріалів, що використовуються при роботі в офісному приміщенні, згідно ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT)» визначаємо клас можливої пожежі: А – пожежа, що супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких, як правило, утворюються тліючі вуглини. Відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» та СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания» визначаємо, що наш об'єкт належить до категорії Д – знижено-пожежонебезпечна.

Оскільки приміщення належить до виробництв категорії «Д» (знижено-пожежонебезпечна) з пожежної безпеки, тому згідно вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги», приміщення має II ступінь вогнестійкості.

У разі виникнення пожежі у приміщенні для евакуації персоналу, відповідно до вимог ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги», передбачені евакуаційні виходи по обидві сторони приміщення. Згідно п. 2.29 СНиП 2.09.02-85* «Производственные здания», відстань від найбільш віддаленого робочого місця до найближчого евакуаційного виходу не обмежується.

З технічних та організаційних заходів запобігання пожеж в приміщенні

передбачені наступні протипожежні заходи. На силовому обладнанні, силових та освітлювальних колах, згідно вимог пункту 3.1 «ПУЕ», встановлені захисні пристрої, що вимикають джерело живлення від ділянки електричного кола, у якій виникло коротке замикання. Згідно вимог НПАОП 40.1-1.32-01 «Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок», обладнання, силові і освітлювальні мережі об'єкту відповідають вимогам пожежної безпеки.

Згідно вимог ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту», в приміщенні, обладнаному ПК має бути встановлена система автоматичного пожежогасіння, пожежної сигналізації, протидимного захисту, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, централізованого пожежного спостерігання.

Відповідно до вимог п. 5 розділу VI «Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників» «Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників», затверджених наказом МВСУ 15.01.2018 № 25 та зареєстрованих в МЮУ 23.02.2018 р. за № 225/31677, приміщення, у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносними газовими вогнегасниками ВВК-1,4 чи ВВК-2. Крім того, в офісних приміщеннях з оргтехнікою має бути по одному газовому вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше на 20 м^2 площі підлоги, тому для нашого приміщення, площею 180 м^2 , слід передбачати 9 таких вогнегасників.

Додатково, на кожному поверсі будівлі, в якій розміщене приміщення обладнане ПК, передбачено два переносних порошкових вогнегасника – ВП-5. Відстань між вогнегасниками та місцями можливих загорянь не перевищує 10 м.

4.5. Заходи по забезпеченню безпеки у надзвичайних ситуаціях

Сили і засоби, які залучаються для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт.

Для проведення рятувальних та інших невідкладних робіт рішенням начальника цивільного захисту створюються угруповання цивільного захисту. Склад угруповань визначається з урахуванням сил і засобів, характеру і обсягу робіт, які треба виконати.

Безпосередньо на місці проведення рятувальних робіт особовим складом керує командир формування. Він стежить за ходом роботи, за встановленим режимом роботи, за зміною обстановки, проведенням перегруповання чи перестановки сил і засобів на місці роботи, контролює суворе дотримання заходів захисту і безпеки особового складу.

Рятувальні і невідкладні роботи неможливо провести в короткі строки без використання техніки. Для проведення рятувальних і невідкладних робіт можна залучити різну техніку, яка є в господарстві або на об'єктах району.

Вся наявна техніка поділяється на різні групи в залежності від виду робіт:

- екскаватори, трактори, бульдозери, самоскиди, крани, домкрати, лебідки – для розчищення завалів, піднімання і переміщення вантажів, конструкцій будівель і споруд;

- пневматичні машини – відбійні молотки, бурильні інструменти для подрібнення завалених конструкцій будівель, пробивання отворів з метою надання повітря або виведення потерпілих;

- бензорізи, електро- і газозварювальні апарати – для розрізання металевих конструкцій;

- авторемонтні майстерні, станції технічного обслуговування, майстерні, заправники паливом, освітлювальні апарати – для забезпечення і обслуговування техніки;

- насоси, мотопилки, пожежні машини, поливальні машини, водовозки –

для гасіння пожеж, забезпечення водою і відкачування води;

- автобуси, вантажні автомобілі, кінний транспорт – для евакуації потерпілих і тварин із небезпечної зони.

Висуваючи сили і засоби для проведення робіт, необхідно перш за все влаштувати проїзди і проходи до об'єктів проведення робіт. Для цього застосовують бульдозери, автокрани, грейдери. Ширина проїздів має бути 3,5-4 м для одностороннього і 7-8 м для двостороннього руху, через 150-200 м мають бути роз'їзди довжиною 10-20 м.

Успішне проведення рятувальних робіт досягається своєчасною організацією і безперервним веденням розвідки, добуванням достовірних даних на встановлений час, високою технічною, морально-психологічною підготовкою, умінням ведення робіт, знанням і суворим дотриманням правил безпеки під час проведення робіт особовим складом формувань цивільного захисту; ефективним використанням машин і механізмів; знанням командирами формувань ділянок роботи, розміщення об'єктів, комунально-енергетичної мережі, розміщення захисних споруд, які працюють у районі лиха, осередку ураження, організацією чіткого зв'язку і управління силами та засобами.

Отже, специфіка діяльності перекладача, яка характеризується напруженим процесом праці, вимушеною малорухливою позою під час виконання професійних завдань, постійним використання інформаційних та комп'ютерних технологій впродовж робочого дня, призводить до негативних впливів на здоров'я та працездатність перекладачів. Ці та інші обставини потребують вирішення як на теоретичному, так і практичному рівні.

ВИСНОВКИ

Дослідженню суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики присвячено велику кількість робіт вітчизняних і зарубіжних лінгвістів. Інтерес науковців до цих одиниць зумовлений не тільки їх значущістю для розвитку англійської мови, широким використанням, особливими лінгвальними характеристиками, але й екстралінгвальними факторами їх породження та сприйняття в англомовних країнах. Подібні одиниці віддзеркалюють динаміку розвитку соціальної та політичної сфер країн англомовного світу.

Неологізмом вважається будь-яка інноваційна одиниця, що не пройшла процес лексикалізації та не була зафіксована у словниках загальноповжитої мови. Суспільно-політичними неологізмами є слова чи словосполучення, що слугують засобом номінації нових понять, явищ, об'єктів, реалій соціальної, політичної та інших суспільних сфер. Англомовні суспільно-політичні неологізми представлені одиницями різних тематичних груп, зокрема: політичні неологізми; інноваційні одиниці на позначення понять англосфери та понять, поява яких пов'язана із фактором загрози світового тероризму; новотвори на позначення проблем ядерного озброєння й роззброєння; нові засоби позначення расово-етнічного розмаїття населення різних країн; інноваційні номінації суспільних явищ; неологізми, утворені в умовах «третьої сексуальної революції»; новотвори на позначення віку та поколінь людей; неологізми, що позначають види злочинності та способи боротьби з нею.

З'явившись у 60-70-х рр. XX століття у США, політична коректність поширилась в інших країнах англомовного світу. Як мовне явище вона виявляється в існуванні значної кількості лексичних одиниць — засобів евфемістичної субституції образливих, принизливих, прямолінійних номінацій людини, антропоцентричних засобів позначення тварин і рослин. Отже, політкоректна лексика не є однорідною за своїм значенням. Вона представлена одиницями номінаціями представників певних рас, націй, народів, етносів;

гендерно маркованими політкоректними одиницями; політкоректними номінаціям фізичних вад і недоліків людини, інвалідів і хворих; політкоректними номінаціями осіб похилого віку; неантропоцентричними засобами позначення представників тваринного та рослинного світу.

Одним із контекстів використання суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики є англomовний газетний дискурс, призначений передавати інформацію про суспільно-політичні та будь-які інші події країни, світу. Інституційний характер цього типу дискурсу виявляється в конвенціоналізації та стандартизації його мовних засобів, одними з яких політкоректні одиниці. Їх використання визначається прагматико-регулятивними факторами творення інституційних типів дискурсу. Застосування суспільно-політичних неологізмів та інших інноваційних одиниць зумовлено інформативністю та експресивністю аналізованого типу дискурсу.

Аналіз способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англomовного газетного дискурсу здійснюється з урахуванням їх розподілу на тематичні групи. Англomовні політичні неологізми, що є відомими україномовному реципієнтові, перекладаються їх україномовними відповідниками та транскодуванням. Політичні неологізми із національно забарвленим значенням перекладаються шляхом опису та за допомогою лексико-семантичних трансформацій.

Переклад неологізмів на позначення понять англосфери та понять, пов'язаних із загрозою світового тероризму, здійснюється україномовними відповідниками, транскодуванням, калькуванням. Шляхом опису перекладаються ті лексичні інновації вказаної групи, значення яких невідоме україномовному реципієнтові. Неологізми на позначення расово-етнічного складу англomовних країн передаються україномовними відповідниками, калькуванням, транскодуванням. Описовий переклад використовується для передавання значення тих одиниць, що є засобами номінації понять, невідомих україномовному реципієнтові. Неологізми на позначення понять, пов'язаних із

появою та поширенням феміністичного руху в англомовних країнах світу, перекладаються відповідниками, калькуванням, транслітерацією.

Неологізми, утворені в умовах «третьої сексуальної революції» перекладаються україномовними відповідниками, калькуванням, транскодуванням. Переклад неологізмів на позначення віку та поколінь людей здійснюється за допомогою україномовних відповідників, транскодуванням, калькуванням, шляхом опису, із використанням лексико-семантичних трансформацій. Неологізми на позначення різних видів злочинності та способів боротьби з нею перекладаються шляхом опису, калькування, із застосуванням контекстуальної заміни, за допомогою україномовних відповідників.

Політкоректні номінації англомовного газетного дискурсу з подвійними етнічними етнонімами перекладаються україномовними відповідниками. Переклад інших політкоректних номінацій цієї групи здійснюється із використанням додавання, перестановки, конкретизація значення слів. Гендерно марковані політкоректні номінації англомовного газетного дискурсу перекладаються шляхом додавання, перестановки, вилучення слів, що дозволяє адекватно передати значення цих одиниць україномовному реципієнтові, пристосувавши їх до мовленнєвих, граматичних, лексичних та інших норм української мови.

Переклад політкоректних засобів позначення фізичних вад і недоліків осіб, інвалідів і хворих, використаних в англомовному газетному дискурсі, здійснюється шляхом опису, за допомогою контекстуальної заміни, україномовних відповідників. Політкоректні номінації людей із великими розмірами та одиниці їх позначення перекладаються шляхом додавання, перестановки, заміни частин мови. Переклад політкоректних номінацій людей похилого віку, що знаходять своє застосування в аналізованому типі дискурсу, здійснюється шляхом опису, а також за допомогою контекстуальної заміни. Політкоректні номінації представників тваринного та рослинного світу, використані в ньому, перекладаються за допомогою україномовних відповідників, із застосуванням трансформації додавання.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в порівняльному аналізі суспільно-політичних неологізмів і політкоректної лексики американського та британського газетного дискурсу, аналізі способів перекладу цих лексичних одиниць в інших типах англомовного інституційного дискурсу.

SUMMARY

The MA degree paper is devoted to the analysis of ways of translation of socio-political neologisms and politically correct lexical units of the English newspaper discourse. *The topicality* of the research is stipulated by ever growing interest of translation scholars to the issue of translation of the abovementioned units into the Ukrainian language.

The novelty of the research lies in the fact that for the first time socio-political neologisms and politically correct lexical units of the English-language newspaper discourse as well as ways of their translation into the Ukrainian language have been studied in it systematically.

The research was done on *the material* of nine hundred socio-political neologisms and two hundred politically correct units chosen from the articles of modern American and British newspapers.

The object of the MA paper is socio-political neologisms and politically correct units of the English-language newspaper discourse.

The subject-matter of the research is ways of rendering of the abovementioned units into the Ukrainian language.

The following *methods* have been used in the research: 1) method of description used to give general characteristics of socio-political neologisms, politically correct units and the English-language newspaper discourse; 2) methods of systematization, classification and description used to define thematic groups of socio-political neologisms and politically correct lexical units used in the English-language newspaper discourse; 3) methods of semantic, contextual and translation analysis to reveal the ways of translation of the abovementioned units.

The practical importance of the results obtained is determined by the possibility of their use in lecture and practical courses in Lexicology (section “English Word-Stock”), Translation Studies; country studies and half-courses in

language culture, discourse analysis, neology, theory of nomination, social linguistics, as well as in doing research and making dictionaries.

The objective of the paper lies in revealing ways of translation of socio-political neologisms and politically correct units used in the English newspaper discourse into the Ukrainian language. The objective set foresees the fulfilling of the following *tasks*: to define the notions of socio-political neologism and politically correct lexical units and clarify main thematic groups of them in the English language; to characterize the English newspaper discourse as the context of using of the studied units; to clarify ways of their translation into the Ukrainian language.

The *objective* and the *tasks* set have determined the structure of the MA degree paper. It consists of introduction, which briefly summarizes the topicality, novelty, object, subject-matter, the material of the research, its practical importance.

Chapter 1 deals with the theoretical material survey on socio-political neologisms and politically correct lexical units of the English language as well the English-language newspaper discourse as the context of their using. *Chapter 2* dwells on a detailed analysis of the ways of translation of socio-political neologisms into the Ukrainian language. *Chapter 3* focuses on the ways of translation of politically correct lexical units into the Ukrainian language. *Chapter 4* is devoted to the issue of work protection.

As a result of the research performed we have come to the following conclusions:

English socio-political neologisms designate new notions, events and phenomena of social and political spheres. Represented by different thematic groups, they are used in the English-language mass media.

As a result of struggle for political correctness the English lexicon was enriched by politically correct euphemism. These units changed derogatory, offensive and other nominative units that could discriminate a person due to his/her racial, national, ethnic origin; age, gender or non-traditional sexual orientation, mental and physical disabilities, appearance. Politically correct lexicon also included units used

for non-anthropocentric designations of plants and animals. Appeared in the USA, political correctness was spread into other countries of the English-speaking world.

Politically correct lexical units and socio-political neologisms are part and parcel of the English newspaper discourse aimed at transmitting of socially significant and relevant information as well as making influence on mass addressee.

The difficulties of translation of socio-political neologisms into the Ukrainian language are connected with the obscurity of their meanings, their national and cultural colorings, absence of their equivalents in the Ukrainian language. As political correctness is not typical for Ukrainian community, many equivalents of politically correct units of the English language do not exist in Ukrainian.

Political neologisms of the English-language newspaper discourse are translated into the Ukrainian language by means of their equivalents or with the help of the transcoding. Nationally and culturally coloured political neologisms are translated descriptively and with the help of lexico-semantic transformations. Neologisms which designate notions of anglosphere and notions connected with the threat of world terrorism are translated with the help of calques, by transcoding, with the help of equivalents. If the meaning of English-language neologisms from the defined group is unknown or not understandable for the Ukrainian addressee they are usually translated descriptively. The major ways of translating of neologisms that designate racial and ethnic composition of the English-speaking countries, notions appeared due to the feminist movement and the third sexual revolution, as well as neologisms for designation of types of crimes and ways of struggle with them are equivalent and descriptive translation, transcoding and calques.

Politically correct lexical units of the English-language newspaper discourse are translated mostly descriptively and with the help of lexical-semantic transformations. The comparative analysis of socio-political neologisms and politically correct lexical units of American and British newspaper discourse as well as analysis of ways of their translation into the Ukrainian language is viewed as a *perspective* of our further research.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

КРИТИЧНІ ПРАЦІ

1. Агеева Р. А. Страны и народы : Происхождение названий. М. : Наука, 1990. 256 с.
2. Алимов В. В. Теория перевода : Перевод в сфере профессиональной коммуникации. М. : УРСС, 2004. 160 с.
3. Андрусyak I. В. Англійські неологізми кінця ХХ століття як складова мовної картини світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германські мови» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2003. 20 с.
4. Аристов Н. Б. Основы перевода. М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1959. 195 с.
5. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь. М. : Сов. энциклопедия, 1990. С. 136–137.
6. Баталов Э. Я. Политическая культура современного американского общества. СПб. : Культура, 1998. 367 с.
7. Белова А. Д. Поняття «стиль», «жанр», «дискурс», «текст» у сучасній лінгвістиці // Іноземна філологія. К., 2002. Вип. 32–33. С. 11–14.
8. Бородай С. Ю. Современное понимание проблемы лингвистической относительности: работы по пространственной концептуализации // Вопросы языкознания. М., 2013. Вып. 4. С. 17–54.
9. Гак В. Г. О современной французской неологии // Новые слова и словари новых слов. Л. : Наука, 1978. С. 37–52.
10. Гумбольдт В. Язык и философия культуры. М. : Высшая школа, 1985. 358 с.
11. Гуськова Т. И., Зиброва Г. М. Трудности перевода общественно-политического текста с английского на русский. М. : РОССПЭН, 2000. 228 с.

12. Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / [пер. с англ. ; сост. В. В. Петрова]. М. : Прогресс, 1989. 312 с.
13. Демецкая В. В. Дискурс и текст в переводе // Когниция, коммуникация, дискурс. Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2010. № 2. С. 6–17.
14. Заботкина В. И. Новая лексика современного английского языка. М. : Высшая школа, 1989. 126 с.
15. Загнітко А. П. Сучасний політичний газетний дискурс : риторика і синтаксис // Донецький вісник Наукового Товариства ім. Т. Г. Шевченко. Донецьк : Східний видавничий дім, 2007. С. 5–20.
16. Зацный Ю. А. О некоторых инновационных процессах и механизмах в лексико-семантической системе английского языка // Нова філологія : збірник наукових праць. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. № 58. С. 64–76.
17. Зацный Ю. А. Розвиток словникового складу англійської мови в 80-ті – 90-ті роки ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германські мови» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 1999. 409 с.
18. Зацный Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : ЗДУ, 1998. 430 с.
19. Зацный Ю., Янков А. Соціолінгвальні параметри інновацій англійської мови ХХІ століття // Нова філологія : [зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Манакін]. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. Вип. 31. С. 72–88.
20. Зацный Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.
21. Звегинцев В. А. О цельнооформленности единиц текста // Известия АН СССР. Серия «Литература и язык». М., 1980. Т. 39. № 1. С. 13–21.
22. Казак М. Ю. Язык газеты : учеб. пособие. Белгород : ИД «Белгород», 2012. 120 с.
23. Каменская О. Л. Текст и коммуникация. М. : Высшая школа, 1990. 152 с.

24. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
25. Карасик В. И. О категориях дискурса // Языковая личность : социолингвистические и эмотивные аспекты. Волгоград : Перемена, 1998. С. 185–197.
26. Карасик В. И. Структура институционального дискурса // Проблемы речевой коммуникации. Саратов : СГУ, 2000. С. 25–33.
27. Козьмик Г. О. Фактор політичної коректності і поповнення словникового складу англійської мови // Вісник Запорізького державного університету: зб. наук. стат. Сер. Філологічні науки / [гол. ред. В. О. Толок]. Запоріжжя: ЗДУ, 2002. С. 70–72.
28. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с английского языка на русский. М. : Высшая школа, 1965. 268 с.
29. Костомаров В. Г. Русский язык на газетной полосе. Некоторые особенности современной газетной публицистики. М. : Высшая школа, 1971. 117 с.
30. Кубрякова Е. С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике // Дискурс, речь, речевая деятельность : функциональный и структурные аспекты. М. : ИНИОН РАН, 2000. С. 7–25.
31. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. М. : Гнозис, 2003. 280 с.
32. Михайленко Л. Л. Динаміка суспільно-політичної лексики української мови кінця ХХ – початку ХХІ століття (на матеріалі мови українських засобів масової інформації) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.01 «Українська мова» / Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні, 2009. К., 2009. 19 с.
33. Москаленко А. З. Основні функції і принципи преси. К. : Наукова думка, 1998. 96 с.

34. Москвин В. П. Эвфемизмы в лексической системе современного русского языка. М. : Русские языки, 2007. 264 с.
35. Мурадова Л. А. Семантико-функциональная характеристика общественно-политической лексики современного французского языка: автореф. дис. на соиск. науч. степ. канд. филол. наук : 10.02.05 «Романские языки» / Ин-т языкознания СССР. М., 1986. 26 с.
36. Островская Ю. К. Новая общественно-политическая лексика : фрагмент анализа неологизмов-словосочетаний рубежа веков // Нова філологія : [зб. наук. пр. / голов. ред. В. М. Манакін]. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. № 27. С. 242–246.
37. Остроух И. Г., Остроух А. В. Политическая корректность как опыт формирования толерантного сознания. М. : Наука, 1996. 272 с.
38. Пилипенко С. Релігійний плюралізм у США. К. : Освіта, 1995. 124 с.
39. Прозоров В. В. Три рода современных СМИ: вопросы генеалогии // Русская словесность в контексте современных интеграционных процессов. Волгоград, 2005. С. 30–31.
40. Палажченко М. Ю. Лингвистика и межкультурная коммуникация. М. : Наука, 2002. 264 с.
41. Ребрій О. В. Оказіоналізми в сучасній англійській мові (структурно-функціональний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германські мови» / Харківський державний ун-т. Харків, 1997. 18 с.
42. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М. : Международные отношения, 1974. 216 с.
43. Селиванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми: підручник [монографія]. Полтава. : Довкілля-К, 2008. 712 с.
44. Сенько Е. В. Теоретические основы неологии. Владикавказ : СОГУ, 2001. 135 с.

45. Сидоренко О. А. Методологічні засади дослідження суспільно-політичного терміна // Іноземна філологія. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. Вип. 125. С. 55–61.
46. Скіданова К. Американська пейоративна етнономінація, мотивована соціально-побутовою лексикою // Наукові записки. Серія «Філологічна». Острог : Вид-во нац. ун-ту «Острозька академія», 2015. Вип. 95. С. 273–277.
47. Снісаренко Я. С. До історії вивчення поняття «суспільно-політична лексика» // Наукові записки. Сер. Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2007. Вип. 73. С. 27–37.
48. Степанов Ю. С. Методы и принципы современной лингвистики. [3-е изд.]. М. : УРСС, 2002. 313 с.
49. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. М. : Слово, 2000. 262 с.
50. Торгашов В. И. Гендерно-маркированная лексика и политическая корректность. Волгоград : Лира, 2002. 296 с.
51. Фоменко О. С. Питання етнічних меншин у політичному дискурсі Сполучених Штатів Америки // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: Іноземна філологія. К., 2001. Вип. 31. С. 33–36.
52. Холявко І. В. Суспільно-політична лексика у пресі 90-х років ХХ ст. (семантико-функціональний аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.01«Українська мова» / Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. Кіровоград, 2004. 20 с.
53. Червонная С. Возможно ли единство во множестве? (К проблеме американской идентичности) // США – Канада: экономика, политика, идеология. М., 1997. № 10. С. 3–16.
54. Цурикова Л. В. Политическая корректность как социокультурный и прагмалингвистический феномен // Эссе о социальной власти языка. Воронеж, 2001. С. 94–102.

55. Шаклеин В. М. Лингвокультурология: традиции и инновации / В. М. Шаклеин. М. : Флинта, 2012. 301 с.
56. Четвертак Є. О., Юрченко Я. М. Труднощі та способи перекладу суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англійської мови // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових знань. Серія : Філологія. № 35. Одеса, 2016 (у друці).
57. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада. К. : Вид-во Нац. акад. наук, 2000. 288 с.
58. Янко Н. А. Перевод английских слов-неологизмов // Теория и практика перевода. Вып. 14. К., 1987. С. 120–124.
59. Янков А. В. Соціально-політичні неологізми та okazіоналізми в американському варіанті англійської мови: структура – семантика – функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / ЛНУ ім. Івана Франка. Львів, 2004. 20 с.
60. Ayto J. Twentieth Century Words. Oxford : Oxford University Press, 1999. 896 p.
61. Cameron D. The Feminist Critique of Language. L.; N.Y. : Routledge, 1998. 258 p.
62. Cameron D. Verbal Hygiene. L.; N.Y. : Routledge, 2002. 264 p.
63. Crystal D. English as a Global Language. C. : Cambridge University Press, 2000. 150 p.
64. Dijk T. A. van. Ideology: A Multidisciplinary Approach. L. : Sage Publications, 1998. 374 p.
65. Frank F., Anshen F. Language and Gender. N.Y. : State University of New York Press, 1983. 165 p.
66. Galperin I. R. Stylistics. [2nd ed.]. M. : Higher School Publ. House, 1977. 332 p.
67. Goffman E. Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity. Touchstone : Trade Paperback, 1986. 168 p.

68. Goodheart E. PC or Not PC. N. Y. : Partisan Review Press Book, 1994. 224 p.
69. Hansen M. The Atlantic Migration. Boston : Simon Publications, 2012. 428 p.
70. Hardimon M. O. The Ordinary Concept of Race // The Journal of Philosophy. N.Y., 2013. Vol. 1. № 9. P. 437–455.
71. Hartman P., Husband Ch. Racism and the Mass Media. L. : Davis-Poynter, 1974. 264 p.
72. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. L. : Longman, 1990. 210 p.
73. Nagle S. J. What is Political Correctness Doing to the English Language. L. : Ravette Publishing, 1998. Vol 7. P. 56–68.
74. Soukhanov A. Heard any New Words Lately // World Monitor. Almaty, 1992. September. P. 12–14.
75. Stubbs M. Discourse Analysis. O. : Basil Blackwell, 1983. 272 p.
76. Taylor P. A., Harris J. L. Critical Theories of Mass-Media: Then and Now. L. : Open University Press, 2008. 263 p.
77. Wachal R. S. Taboo Or Not Taboo // American Speech. Vol. 77. № 2. N. Y., 2002. P. 195–206.
78. Warnke H. I. Diskurslinguistik nach Foucault. Theorie und Gegenstände Berlin; N. Y. : Walter de Gruyter, 2007. 283 p.

ПЕРЕЛІК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

79. Американа. Англо-русский страноведческий словарь / [под ред. Г. В. Чернова]. Смоленск : Полиграмма, 1996. 1420 с.
80. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М. : Советская энциклопедия, 1978. 608 с.
81. Ильин И. П. Постмодернизм : словарь терминов. М. : ИНИОН РАН – INTRADA, 2001. 384 с.

82. Народы и религии мира : энциклопедия / [под ред. В. А. Тишков]. М. : Большая рос. энциклопедия, 1999. 928 с.
83. Народы мира : историко-этнографический справочник / [под ред. Ю. В. Бромлей]. М. : Сов. энциклопедия, 1988. 624 с.
84. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2010. 844 с.
85. Томахин Г. Д. США. Лингвострановедческий словарь. М. : Русский язык, 2001. 576 с.
86. Трофимова З. С. Словарь новых слов и значений. М. : Павлин, 1993. 268 с.
87. Языкознание. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. М. : Большая Российская энциклопедия, 1998. 685 с.
88. Oxford Dictionary of English Etymology / [ed. by Ch. T. Onions]. O. : Oxford University Press Inc., 1986. 1312 p.
89. The Oxford Dictionary of New Words / [ed. by E. Knowles]. O. : Oxford University Press, 1998. 357 p.
90. Oxford Dictionary of Modern English / [ed. by Ch. T. Onions]. O. : Oxford University Press Inc., 2006. 1312 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

91. Adams R. Towards a British Islam // The Guardian : електрон. версія журн. April 1, 2004. URL: <http://www.guardian.co.uk/uk/2004/apr/01/britishidentity.terrorism?INTCMP=SRC> (дата звернення: 29.09.18).
92. Aikins M. Could Syria's kurds change the course of the civil war? // The New York Times : електрон. версія журн. April 1, 2013. URL: <http://latitude.blogs.nytimes.com/2013/04/01/could-syrias-kurds-change-the-course-of-the-civilwar/?gwh=A3101391E6C3550C0D> (дата звернення: 30.09.18).

93. Bennett N. Seek and ye shall not find // The Guardian: електрон. версія журн. May 31, 2007. URL: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/may31/seekandyeshallnotfind?PIKBMINTCMPSRCH> (дата звернення: 14.10.18).

94. Bingham J. No more 'room at the top' as middle class face slide down social ladder // The Telegraph : електрон. версія журн. May 2, 2014. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/11210703/No-more-room-at-the-top-as-middle-class-face-slide-down-social-ladder.html> (дата звернення: 30.09.18).

95. Bornstein D. When Tragedy Strikes, Come Together // The New York Times : електрон. версія журн. October 30, 2012. URL: <http://opinionator.blogs.nytimes.com/2012/10/30/when-tragedy-strikes-come-together-74902612> (дата звернення: 29.09.18).

96. Boyle D. ISIS army of scientists set to wage chemical and biological war on West // The Daily Mail : електрон. версія журн. June 11, 2015. URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3347671/ISIS-army-scientists-set-wage-chemical-biological-war-West-Experts-warn-weapons-mass-destruction-carried-undetected-Europe-Union.html> (дата звернення: 8.10.18).

97. Bresge A. How to Improve Health Care Programs // Winnipeg Free Press : електрон. версія журн. February 11, 2016. URL: <http://www.winnipegfreepress.com/life/health/how-to-improve-health-care-programs-374531241.html> (дата звернення: 20.01.18).

98. Bull A. Suggested Services // The Guardian : електрон. версія журн. March 14, 2013. URL: <http://www.guardian.co.uk/sport/2013/mar/14/suggested-services> (дата звернення: 7.10.18).

99. Carroll R. Meeting the 'other me' in Istanbul: readers' travel writing competition 2012 // The Guardian : електрон. версія журн. December 14, 2012. URL: <http://www.guardian.co.uk/travel/2012/dec/14/backpacking-istanbul-turkey-brief-encounter?INTCMP=SRCHRTF> (дата звернення: 29.09.18).

100. Chart J. Hate is not an American value // Boston Globe : електрон. версія журн. July 12, 2016. URL: <https://www.bostonglobe.com/2017/07/12/hate-is-not-an-American-value/article.html> (дата звернення: 16.10.18).

101. Chalabi M. 'Michael Philpott is a perfect parable for our age': The data suggests otherwise // The Guardian : електрон. версія журн. April 4, 2013. URL: <http://www.guardian.co.uk/global/datablog/2013/apr/04/benefits?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 30.09.18).

102. Chittum R. Some sage wisdom from Warren Buffett // The Bloomberg Businessweek : електрон. версія журн. May 12, 2003. URL: <http://www.businessweek.com/stories/2003-05-12/some-sage-wisdom-for-warren-buffett> (дата звернення: 27.10.18).

103. Clarke L. Meat eaters cost the planet dear // The Sunday Times : електрон. версія журн. December 21, 2008. URL: http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/world_news/article13899.121 (дата звернення: 29.09.18).

104. Cook F. Like a Rather Implausible Thriller. Press Response Suggests Sir Mark Is Not Everyone's Favourite Son // The Guardian : електрон. версія журн. August 27, 2004. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2004/aug/27/equatorialguinea.politics> (дата звернення: 16.10.18).

105. Coonan C. Nonabusive Means of Communication // The Los Angeles Times : електрон. версія журн. August 29, 2012. URL: <http://www.latimes.com/ent382-2012082907342963.story> (дата звернення: 30.09.18).

106. Davenport C. A Climate Deal, 6 Fateful Years in the Making // The New York Times : електрон. версія журн. October 11, 2015. URL: <http://www.nytimes.com/2015/10/11/world-a-climate-deal-6-fateful-years-in-the-making.html> (дата звернення: 11.10.18).

107. Davis J. What Happened in Ohio: United We Win, Divided We Fall // Dayton Daily News : електрон. версія журн. May 5, 2016. URL: <http://www.daytondailynews.com>

tondailynews.com/article/what-happened-in-ohio-united-we-win-divided-we-fall/GNpFOdxshNkZmicG5M1FEI/) (дата звернення: 29.09.18).

108. DiPasquale C. Cave dwelling // The Chicago Tribune : електрон. версія журн. March 23, 2004. URL: http://articles.chicagotribune.com/20040323/news/0403240061_1_garages-skybox-vending-machine (дата звернення: 18.10.18).

109. Dominus S. Suze Orman Is Having a Moment // The New York Times : електрон. версія журн. May 17, 2009. URL: http://www.nytimes.com/2009/05/17/magazine/17ormant.html?_r=1&pagewanted=all (дата звернення: 26.10.18).

110. Fard M. National Cathedral to Dim Lights for Earth Hour This Saturday // The Washington Post : електрон. версія журн. March 30, 2012. URL: http://www.washingtonpost.com/blogs/the-buzz/post/national-cathedral-dim-lights-for-earth-saturday/2012/03/30S_blog.html(дата звернення: 29.09.18).

111. Fillingham Z. New Vaccination For Animals // The Sunday Times : електрон. версія журн. March 15, 2010. URL : <http://www.thesundaytimes.co.uk/article1976093> (дата звернення: 15.10.18).

112. Flanders J. Ticket, brandy, pistol: all a passenger needed on the first Tube // The Sunday Times : електрон. версія журн. January 6, 2013. URL: <http://www.thesundaytimes.co.uk/article1188443> (дата звернення: 24.10.18).

113. Geldof B. The solution to Africa's woes lies with Africans, not the west // The Guardian : електрон. версія журн. March 10, 2013. URL: <http://www.guardian.co.uk/theobserver/2013/Mar/10solution-africa-woes-africans?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 19.10.18).

114. Geman B. Obama's Ex-Speechwriter Has Advice for Hillary Clinton // The Atlantic : електрон. версія журн. 2015. URL:<http://www.theatlantic.com/politicsarchive/2015/11/obamas-xspeechwriter-has-advice-for-hillary-clinton/447018/> (дата звернення: 22.10.18).

115. Gottipati S. An 'Oppressive' regime limits free speech in India, Civil Liberties experts says // The New York Times : електрон. версія журн. November

22, 2012. URL: <http://india.blogs.nytimes.com/2012/11/22/an-oppressive-regime-limits-free-speech-in-india-civil-liberties-expert-says/> (дата звернення: 26.10.18).

116. Harris P. Judge says British courts are not soft touch as he jails Romanian gang // The Guardian : електрон. версія журн. March 28, 2013. URL: <http://www.guardian.co.uk/uk/2013/mar/28/judge-british-courts-romanian-gang?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 27.10.18).

117. Haylett T. Norwich Stun United as Fergie Backs Wrong Horse // The Telegraph : електрон. версія журн. March 28, 2013. URL: <http://www.telegraph.co.uk/sport/football/2357934/Norwich-stun-United-Fergie-backs-wrong-horse.html> (дата звернення: 23.10.18).

118. Hesser A. Under Pressure // The New York Times : електрон. версія журн. August 14, 2005. URL: http://www.nytimes.com/2005/08/14/magazine/14CRYOVAC.html?pagewanted=all&_r=0 (дата звернення: 26.10.18).

119. Hooper J. Health warning over Italy's fake dentists and phoney doctors // The Guardian : електрон. версія журн. May 28, 2010. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2010/may/28/italy-fake-dentists-doctors?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 3.10.18).

120. Hope C. Shadow cabinet minister resigns over 'increasingly negative path' of Jeremy Corbyn's Labour // The Telegraph : електрон. версія журн. March 11, 2012. URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/politics/labour/1209279/Shadow-Attorney-General-Catherine-McKinnell-resigns.html> (дата звернення: 18.10.18).

121. Jones K. Jane Holl Lute visits the Northern Manhattan Coalition for Immigrant Rights in New York City // The Washington Post : електрон. версія журн. February 21, 2016. URL: https://www.washingtonpost.com/article/how_the_Islamic_State_became_a_major_world_threat_dead. (дата звернення: 24.10.18).

122. Johnson S. Bittersweet chocolate news in Europe // The New York Times : електрон. версія журн. November 14, 2012. URL:

<http://rendezvous.blogs.nytimes.com/2012/11/14/bittersweet-chocolate-news-in-europe/> (дата звернення: 17.10.18).

123. Kay O. Baggage charges for disabled passengers // The Sunday Times : електрон. версія журн. March 3, 2013. URL: http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/Your_Travel/Rants/article12231 (дата звернення: 24.10.18).

124. Koven P. Eldorado's move to preserve capital signals what's to come from other gold miners // Financial Post : електрон. версія журн. July 16, 2013. URL: <http://business.financialpost.com/2013/07/16/eldorados-move-to-preserve-capital-signals-whats-to-come-from-other-gold-miners> (дата звернення: 16.10.18).

125. Laurance J. Like a Rather Implausible Thriller. Press Response Suggests Sir Mark Is Not Everyone's Favourite Son // The Guardian : електрон. версія журн. April 11, 2010. URL: <http://www.guardian.co.uk/world/2010/aug/11/equatorialguinea.politics> (дата звернення: 19.10.18).

126. Lieb D. A. Missouri's social safety net shrinking with new laws // The Washington Times : електрон. версія журн. 2016. URL: <http://www.washingtontimes.com/news/2016/jan/1/missouris-social-safety-net-shrinking-with-newlaw/?page=all> (дата звернення: 23.10.18).

127. Lovett I. Los Angeles to reopen its inquiry of officer // The New York Times : електрон. версія журн. February 9, 2013. URL: http://www.nytimes.com/2013/02/10/us/los-angeles-police-to-reopen-dorner-case.html?_r=0 (дата звернення: 27.10.18).

128. Lowry B. TV Diversity Results will be years in the evaluating // Los Angeles Times : електрон. версія журн. January 8, 2000. URL: <http://articles.latimes.com/2000/jan/08/entertainment/ca-51872>. (дата звернення: 19.10.18).

129. Lubben J. Stephen The limits to liquidation authority // The New York Times : електрон. версія журн. October 12, 2012. URL: <http://dealbook.nytimes.com/2012/10/12/the-limits-to-liquidation-authority/> (дата звернення: 14.10.18).

130. Milbank D. Washington Sketch // The Washington Post : електрон. версія журн. August 22, 2009. URL: <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2009/09/22/AR2009092203343.html>. (дата звернення: 23.10.18).

131. Nasser H. E. Census rethinks Hispanic on questionnaire // USA TODAY : електрон. версія журн. January 3, 2013. URL: <http://www.usatoday.com/story/news/nation /2013/01/03/hispanics-may-be-added-to-census-race-category/1808087/> (дата звернення: 9.10.18).

132. Nelson R. Every Guardian April Fools' Day Prank Llisted Since 1974 // The Guardian : електрон. версія журн. April 1, 2012. URL: <http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2012/apr/01/guardian-april-fools-list?news16> (дата звернення: 11.10.18).

133. Nunberg G. And, Yes, He Was a Great Communicator // The New York Times : електрон. версія журн. June 13, 2004. URL: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html/article&130620042> (дата звернення: 4.10.18).

134. O'Brien N. The Government is not introducing workfare. But perhaps it should be // The Telegraph : електрон. версія журн. November 10, 2010. URL: <http://blogs.telegraph.co.uk /news/neilobrien1/1100063238/the-government-is-not-introducing-workfare-but-perhaps-they-houldb/>(дата звернення: 2.10.18).

135. Pain C. Electrica cars: it's a chicken and egg issue // The Guardian : електрон. версія журн. February 20, 2013. URL: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/feb/20/electric-cars-chick-and-egg-issue?INTCMP> (дата звернення: 14.10.18).

136. Perez-Pena R. Governor Reappoints Trustee Who Ousted University President // The New York Times : електрон. версія журн. June 29, 2012. URL: <http://www.nytimes.com/2012/06/30/education/virginia-governor-reappointsuniversituniversity-trustee.html> (дата звернення: 2.10.18).

137. Rai S. An Outsourcing Giant Fights Back // The New York Times : електрон. версія журн. March 21, 2004. URL: <http://www.nytimes.com/2004/03/21/business/an-outsourcing-giant-fights-back.html> (дата звернення: 15.10.18).

138. Rashbaum K. William Police infraction squad is under fire // The New York Times : електрон. версія журн. April 26, 2005. URL: <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9806E2D81231F935A15757C0A9639C8B63>(дата звернення: 6.10.18).

139. Ratley N. Species in dog box also have nose for good job // The Southland Times : електрон. версія журн. February 26, 2013. URL: <http://www.stuff.co.nz/southland-mes/news/features/8350853/Species-in-dog-box-also-have-nose-for-good-job> (дата звернення: 1.10.18).

140. Roberts D. Carson and Trump's refugee rhetoric is a whole new breed of dog-whistle politics // The Guardian : електрон. версія журн. 2016. URL: <http://www.theguardian.com/us-news/2015/nov/20/carson-trump-refugee-rhetoric-dog-whistle-politics> (дата звернення: 17.10.18).

141. Ross J. Why this man says Democrats should stop worrying about white swing voters // The Washington Post : електрон. версія журн. February 13, 2016. URL: <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2016/02/13/why-this-man-says-democrats-should-stop-worrying-about-whiteswing-voters>(дата звернення: 15.10.18).

142. Safire W. Two Kangaroo Tickets // The New York Times : електрон. версія журн. August 10, 2000. URL: <http://www.nytimes.com/2000/08/10/opinion/essay-two-kangaroo-tickets> (дата звернення: 12.10.18).

143. Sage A. The South's sinister secret // The Sunday Times : електрон. версія журн. October 3, 2004. URL: <http://www.thesundaytimes.co.uk/sto/news/Features/Focus/article39659> (дата звернення: 17.10.18).

144. Scott W. Time off Helps Schoolyard Dreams // The Associated Press : електрон. версія журн. February 11, 2010. URL: <http://sports.espn.go.com/espn/wire?section=horse&id=5182606>(дата звернення: 11.10.18).

145. Sides J. The astonishing decline of the American swing voter // The Washington Post : електрон. версія журн. November 3, 2015.

URL: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/11/03/the-astonishing-decline-of-the-american-swing-voter/> (дата звернення: 14.10.18).

146. Spencer R. The best of the Democratic national convention: what will you remember? // The Guardian : електрон. версія журн. September 7, 2012. URL: <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2012/sep/07/best-of-democratic-national-convention?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 30.09.18).

147. Stark M. 'We the People' Are Out of Hibernation // San Diego Union Tribune : електрон. версія журн. October 12, 2015. URL: <https://www.sandiegouniontribune.com/we-the-people-are-out-of-hibernation> (дата звернення: 5.10.18).

148. Stevens K. Hate is not an American value // Boston Globe : електрон. версія журн. November 1, 2014. URL: <https://www.bostonglobe.com/2017/07/12/hate-is-not-an-American-value/article.190.html> (дата звернення: 1.11.18).

149. Stone A. Homegrown Muslim Terrorism Plots Decreased Again In 2011 // Huffington Post : електрон. версія журн. February 8, 2012. URL: http://www.huffingtonpost.com/2012/02/08/homegrown-muslim-terrorism-2011-study_n_1262501.html (дата звернення: 19.10.18).

150. Tavernise S. States cut antismoking outlays despite record tobacco revenue authority // The New York Times : електрон. версія журн. December 6, 2012. URL: <http://www.nytimes.com/2012/12/06/health/antismoking-outlays-drop-despite-tobacco-revenue.html?gwh=CC2880D544B4490D7A265E82F075643D> (дата звернення: 3.10.18).

151. Tendler S. Newborn baby weighs 13lb 12oz // The Times : електрон. версія журн. June 30, 2005. URL: <http://www.thetimes.co.uk//news/world/americas/article199490938> (дата звернення: 1.11.18).

152. Vecsey G. Adu Is 'Just Freddy' Only a Few More Days // The New York Times : електрон. версія журн. March 3, 2004. URL: <http://www.nytimes.com/learning/students/pop/20040311snapthursday.html> (дата звернення: 23.10.18).

153 Wakin J. Daniel A beloved set of strings goes to a good home // The New York Times : електрон. версія журн. January 22, 2012. URL: http://www.nytimes.com/2012/01/23/art/music/stradivari-cello-sells-for-more-than6-million.html?_r=0 (дата звернення: 18.10.18).

154. Wallerstein C. You spend your whole time trying to understand why he chose death instead of life // The Guardian : електрон. версія журн. February 21, 2002. URL: <http://www.guardian.co.uk/lifeandstyle/2002/feb/21/healthandwellbeing?INTCMP=SRCH> (дата звернення: 17.10.18).

ДОДАТКИ**Додаток А****Фахова стаття**

(подана до друку в «Науковий вісник Міжнародного
гуманітарного університету. Серія «Філологія»)

Романські, германські та східні мови

811.111:81'373.43

Четвертак Е. О., Юрченко Я. М.

доцент кафедри теорії та практики перекладу,
магістр кафедри теорії та практики перекладу
Запорізького національного технічного університету

**ТРУДНОЩІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ
НЕОЛОГІЗМІВ І ПОЛІТИЧНО КОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Анотація. Статтю присвячено дослідженню труднощів і способів перекладу англійських суспільно-політичних неологізмів і політично коректних лексичних одиниць. У статті надаються визначення поняттям «неологізм», «суспільно-політичний неологізм», «політично коректна лексика». У статті встановлюються фактори, що викликають труднощі перекладу цих одиниць англійської мови та визначають вибір адекватного способу їх перекладу. Увага приділяється також типам лексичних трансформацій, що застосовуються для перекладу означених одиниць засобами української мови.

Ключові слова: англійська мова, лексична трансформація, політично коректна лексика, суспільно-політичний неологізм, труднощі та способи перекладу.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Попри значну кількість наукових розвідок, присвячених дослідженню неологізмів [3; 7; 13; 14] і політично коректної лексики англійської мови [5; 11; 12; 16], ще й дотепер недостатньо визначеними є труднощі та способи перекладу цих шарів її лексикону. Саме цей фактор і визначає **мету** даної статті. Її **завдання** полягають у визначенні понять «неологізм», «суспільно-політичний неологізм», «політично коректна мовна одиниця»; а також з'ясуванні труднощів та способів перекладу означених одиниць англійської мови засобами української.

Неологізмом (від давньогрец. *νέος* – *новий*, *λόγος* – *мовлення, слово*) є мовна одиниця, створена для позначення нового поняття [10, с. 8]. Неологізмами називають також нові слова, вирази й нові значення старих слів [13, с. 12]. Такі одиниці виступають засобами номінації нових фрагментів людського досвіду. Вони також можуть по-новому називати явища та поняття, що вже існують. О. О. Селіванова вважає, що неологізмом є «слово чи сполука, використана в певний період часу для позначення нового або вже наявного поняття в новому значенні» [9, с. 15].

Однією з основних галузей максимальної концентрації національно-забарвленої лексики, що відображає особливості життя народу-носія мови, є суспільно-політична лексика. Вона повною мірою відображає особливості устрою країни, соціально-політичну структуру суспільства та його історію. Формування та функціонування нової суспільно-політичної лексики нерозривно пов'язані з розвитком сучасних суспільств, тих нових соціальних, політичних та інших подій і явищ, що відбуваються в них. Нова суспільно-політична лексика (неологізми) є інноваційними одиницями на позначення явищ і понять зі сфери суспільно-політичного життя представників певної нації.

Труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів англійської мови засобами української зумовлені кількома факторами. Складність, у першу чергу, викликає з'ясування значення мовної інновації. Значення такої одиниці може бути контекстуально зумовленим. Воно може мати також національно-культурне забарвлення. Якщо ж це значення є відомим або зрозумілим із контексту, завдання перекладача полягає лише у доборі правильного способу перекладу інноваційної одиниці. До основних способів перекладу англійських неологізмів відносять *транскодування* (*транслітерацію, транскрипцію, змішане транскодування, адаптивне транскодування*), *калькування, добір відповідника, описовий переклад* [13, с. 121].

Транслітерування є таким способом перекладу, коли слово вихідної мови передається літерами мови перекладу [6, с. 23], наприклад: *bioterrorism* – *біотероризм*. Зазначимо, що транслітерування було дуже поширеним аж до XVI століття, оскільки перекладачам не обов'язково було знати вимову тієї чи іншої лексичної одиниці, і для її передавання іншомовними засобами він міг обмежитися лише її зоровим сприйняттям.

Способом перекладу інноваційних одиниць англійської мови є також *транскрибування*, що полягає у відтворенні її звукової (фонетичної) форми засобами мови перекладу [4, с. 283]. Оскільки фонетичні системи англійської та української мови є різними, подібне відтворення може бути умовним. Транскрибування може поєднуватися з елементами транслітерування. Переважне застосування транскрибування з елементами транслітерування отримало назву *змішане транскодування* [там само], наприклад: *Al Qaeda* – *Аль-Каїда*. Якщо реципієнт перекладу не розуміє значення одиниці, відтвореної шляхом транскодування, потрібно експлікувати це значення шляхом опису чи додавання певних елементів, наприклад: *головна мусульманська фундаменталістська терористична організація; терористична організація Аль-Каїда*. *Адаптивне транскодування* полягає у пристосуванні форми

вихідного слова до фонетичної чи граматичної структури мови перекладу [4, с. 284]: *counterterrorism* – контртероризм.

Калькування чи дослівний або буквальний переклад полягає у заміні складових частин вихідної одиниці їх лексичними відповідниками [8, с. 17], наприклад: *transnational suburbs* – міжнаціональні передмістя. Калькуванням перекладаються тільки складні слова-неологізми та неологізми-словосполучення. За допомогою калькування в мові перекладу створюються такі слова чи словосполучення, що копіюють структуру одиниці мови оригіналу, наприклад: *green revolution* – зелена революція. Калькування може поєднуватися з транскрипцією, транслітерацією, зокрема: *petrodollar* – нафтодолар, *post-racial society* – пострасове суспільство.

Ті інноваційні одиниці суспільної чи політичної сфери, що з'явилися та почали використовуватися для позначення відомих понять, перекладаються за допомогою їх україномовних відповідників (перекладних еквівалентів) [13, с. 21], наприклад: *hang-dog politician* – дармоїд, *кар'єрист*, *collateral damage* – додаткові збитки, *побічні втрати*. Значення цих одиниць може також експлікуватися шляхом додавання певної інформації *civil partnership* – цивільний шлюб, *співжиття (одностатевих пар)*, *the Civil Partnership Act 2004* – закон «Про цивільні шлюби (для одностатевих пар)» 2004 року.

Переклад англomовних неологізмів суспільно-політичної сфери здійснюється також шляхом опису. *Описовий переклад* є лексико-семантичною трансформацією, що дозволяє здійснити заміну одиниці вихідної мови таким словосполученням мови перекладу, що адекватно передає зміст цієї одиниці іншомовному адресату [15, с. 29], наприклад: *community animator* – офіційна особа, що співпрацює з громадою міста з метою забезпечення її інформацією та вирішення місцевих проблем; *cot potato* – підліток, який бездумно проводить більшість часу перед телевізором; *favorite son* – кандидат, що висувається в президенти делегацією свого штату. Зазначимо, що деякі інноваційні одиниці можуть перекладатися і шляхом опису, і за допомогою лексичного

відповідника, наприклад: *collateral damage* – *побічні втрати; вбиті та поранені під час військової операції; жертви серед цивільного населення*. Вибір способу перекладу мовних інновацій суспільно-політичної сфери визначається також контекстом використання цих одиниць.

Науковці розрізняють поняття мовленнєвого контексту (мікроконтексту) та прагматичного контексту (макроконтексту) [9, с. 74; 18, с. 21]. Мікроконтекст є «семантико-граматичною та комунікативною єдністю мовної одиниці (слова, словосполучення, виразу) із текстовим і ситуативним оточенням як індикатором її значення та функціональної ваги такої одиниці» [9, с. 74]. Під макроконтекстом розуміють сукупність соціокультурних, історичних, демографічних, ідіоетнічних, політичних, психологічних факторів, що надають інформацію про умови породження та сприйняття текстів і комунікативних повідомлень [18, с. 22]; системну кореляцію певних складових, що визначають особливості перебігу комунікації [7, с. 18]. Такими складовими є сфера, обставини, мета та тематика спілкування, комунікативні інтенції мовців.

В межах мовленнєвого контексту відбувається перехід у вживанні та сприйнятті мовної інновації з рівня її потенційних «системних значень» на рівень реального змісту, зокрема прагматичного. Виявлення прагматичних аспектів значення інноваційної одиниці, що розкривають її реальний зміст в газетному дискурсі, можуть виходити за межі вербального повідомлення. У цьому випадку необхідно здійснити декодування та ретрансляцію, власне адекватний переклад мовної інновації з залученням фонових знань, комунікативно-релевантної інформації, що буде сприяти її розумінню україномовним реципієнтом. Адекватний переклад забезпечує комунікативну, змістовну та структурну тотожність мовної одиниці (речення, тексту) засобами мови перекладу на максимально можливому рівні еквівалентності [6, с. 36].

Під політично коректною лексикою розуміємо нові, альтернативні засоби позначення расової, етнонаціональної, статевої приналежності, віку, стану здоров'я, соціального статусу, зовнішнього вигляду людини замість грубих,

безтактних, прямолінійних та образливих [11, с. 134]. Політично коректний лексикон включає також нові неатропоцентричні засоби позначення представників тваринно-рослинного світу та неживих предметів.

Труднощі перекладу англомовної політично коректної лексики пов'язані з тим фактором, що явище політичної коректності є нетиповим для україномовної спільноти. З'явившись в англомовному світі, воно не отримало широкого поширення в Україні. Наприклад, лексема *афроамериканець* увійшла до україномовного словника лише наприкінці ХХ століття. Дещо пізніше з'явилися новотвори на кшталт *афроукраїнець*, *афроіталієць*. Замість лексичної одиниці *інвалід* в офіційних джерелах та ЗМІ почали використовувати словосполучення *людина з обмеженими фізичними можливостями*. Однак, поява та застосування таких одиниць є лише поодинокими випадками вияву політичної коректності в українській мові, фактично запозиченими нею з англійської. У зв'язку з цим більшість політично коректних одиниць не має відповідників в українській мові. Переклад цих одиниць здійснюється шляхом калькування, опису, із застосуванням різноманітних лексичних (лексико-семантичних) трансформацій.

Лексичні перекладацькі трансформації – це різного роду зміни лексичних елементів оригіналу з метою адекватної передачі їх семантичних, мовленнєвих, стилістичних і прагматичних характеристик при перекладі [4, с. 300]. Лексичні трансформації застосовуються тоді, коли словникові відповідники тієї чи іншої одиниці мови оригіналу не існують у мові перекладу або не можуть бути використані у перекладі з причин невідповідності значення і контексту. Н. Ю. Арістов вважає, що до лексико-семантичних трансформацій варто віднести: антонімічний переклад, метонімічні, метафоричні, синонімічні заміни, прийом компенсації, логічний розвиток понять [1, с. 2-13]. Лексико-семантичними трансформаціями, на думку В. В. Алімова, є: конкретизація, генералізація значення, описовий переклад і модуляція [2, с. 13-16]. В. І. Карабан відносить до лексичних трансформацій: *конкретизацію значення*

слова, генералізацію значення слова, додавання слова, вилучення слова, заміну частини мови, перестановку слова [24, с. 300-314].

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики мови оригіналу замінюється словом вужчої семантики мови перекладу [4, с. 300], наприклад: *lack of ethnic minorities at the BBC* – *нестача представників національних меншин на Бі-Бі-Сі*. Лексична трансформація *генералізація значення* полягає у заміні слова з вужчим значенням словом мови перекладу з ширшим значенням [4, с. 306], наприклад: *of mature years (old)* – *у зрілому віці*. *Контекстуальна заміна* є такою перекладацькою трансформацією, внаслідок якої перекладним відповідником є слово чи словосполучення, що підібрано з врахуванням контекстуального значення слова, яке перекладається, його контексту вживання та мовленнєвих норм і традицій мови перекладу [4, с. 287-288].

Додавання є лексичною трансформацією, застосування якої спрямовано на використання в перекладі додаткових лексичних одиниць для адекватного передавання змісту одиниці мови оригіналу [4, с. 308], наприклад: *person with Down syndrome* – *людина, що страждає хворобою Дауна*, *anchorperson / anchor* – *постійний кореспондент радіо та телебачення*, *consultant* – *продавець-консультант*. *Вилучення* є лексичною трансформацією, протилежною додаванню, що полягає в усуненні, вилученні семантично надлишкових слів, значення яких нерелевантні чи легко відновлюються в контексті [4, с. 311], наприклад: *full-figured* – *повний*, *to be on a regulated medical regime and counselling* – *перебувати під постійним медичним спостереженням (про душевнохворих)*, *adopted human children* – *всиновлені діти*.

Через лексико-семантичні та граматичні розбіжності англійської та української мов, розбіжності мовленнєвих норм застосування слів і словосполучень, а також розбіжності у сполучуваності слів перекладачеві доводиться також використовувати трансформацію *заміна частини мови* [4, с. 312], наприклад: *king size* – *королівський розмір*. *Перестановка* полягає у зміні

розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу [4, с. 314], наприклад: *custodial officers* – *офіцери охорони*, *garbage collector* – *збирач сміття*. Політично коректні одиниці англійської мови перекладаються також із використанням комплексних лексико-семантичних трансформацій, що включають дві чи більше простих трансформацій [6, с. 76].

Зазначимо, що вказані трансформації широко використовуються не тільки при перекладі політично коректної лексики, але й при перекладі соціально-політичних неологізмів англійської мови. Застосування подібних трансформацій дозволяє адекватно передати зміст означених одиниць, адаптувавши їх норм і вимог мови перекладу.

Таким чином, труднощі перекладу суспільно-політичних неологізмів англомовного газетного дискурсу пов'язані насамперед із з'ясуванням значення цих одиниць. Основними способами їх перекладу є транскодування, калькування, добір відповідника, описовий переклад. Труднощі перекладу англомовних політично коректних одиниць пов'язані з тим фактом, що в українській мові відсутня більшість їх відповідників. Саме тому їх переклад здійснюється шляхом калькування, опису, використання різноманітних лексико-семантичних трансформацій. Застосування трансформацій для перекладу суспільно-політичних неологізмів і політично коректної лексики англійської мови дозволяє адекватно відтворити значення цих одиниць засобами української мови, адаптувавши їх одночасно до норм та вимог української. **Перспективи** подальших досліджень вбачаємо у детальному аналізі труднощів і способів перекладу суспільно-політичних неологізмів і політично коректних одиниць у різних типах англомовного дискурсу.

Література:

1. Аристов Н. Б. Основы перевода. М. : Издательство литературы на иностранных языках, 1959. 195 с.

2. Алимов В. В. Теория перевода : Перевод в сфере профессиональной коммуникации. М. : УРСС, 2004. 160 с.

3. Зацний Ю., Янков А. Соціолінгвальні параметри інновацій англійської мови ХХІ століття // Нова філологія : зб. наук. праць : [голов. ред. В. М. Манакін]. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. Вип. 31. С. 72–88.

4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.

5. Козьмик Г. О. Фактор політичної коректності і поповнення словникового складу англійської мови // Вісник Запорізького державного університету: зб. наук. стат. Сер. Філологічні науки: [гол. ред. В. О. Толок]. Запоріжжя : ЗДУ, 2002. С. 70–72.

6. Комиссаров В. Н., Рецкер Я. И., Тархов В. И. Пособие по переводу с английского языка на русский. М. : Высшая школа, 1965. 268 с.

7. Островская Ю. К. Новая общественно-политическая лексика : фрагмент анализа неологизмов – словосочетаний рубежа веков // Нова філологія : зб. наук. праць : [голов. ред. В. М. Манакін]. Запоріжжя : ЗНУ, 2007. № 27. С. 242–246.

8. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. М. : Международные отношения, 1974. 216 с.

9. Селиванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми: підручник [монографія]. Полтава. : Довкілля-К, 2008. 712 с.

10. Сенько Е. В. Теоретические основы неологии. Владикавказ : СОГУ, 2001. 135 с.

11. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация М. : Слово, 2000. 262 с.

12. Цурикова Л. В. Политическая корректность как социокультурный и прагматический феномен // Эссе о социальной власти языка. Воронеж, 2001. С. 94–102.

13. Янко Н. А. Перевод английских слов-неологизмов // Теория и практика перевода. К. : КНЛУ, 1987. Вып. 14. С. 120–124.
14. Янков А. В. Соціально-політичні неологізми та okazіоналізми в американському варіанті англійської мови: структура – семантика – функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : [спец.] 10.02.04 «Германські мови» / ЛНУ імені І. Франка. Львів, 2004. 20 с.
15. Hatim B., Mason I. Discourse and the Translator. L. : Longman, 1990. 210 p.
16. Nagle S. J. What is Political Correctness Doing to the English Language L. : Ravette Publishing, 1998. P. 56–68.
17. Oxford Dictionary of Modern English / [ed. by Ch. T. Onions]. O. : Oxford University Press Inc., 2006. 1312 p.
18. Stubbs M. Discourse Analysis. O. : Basil Blackwell, 1983. 272 p.

Четвертак Е. А., Юрченко Я. М. Сложности и способы перевода общественно-политических неологизмов и политически корректной лексики английского языка

Анотация. Статья посвящена исследованию трудностей и способов перевода англоязычных общественно-политических неологизмов и политически корректных лексических единиц. В статье даются определения понятиям «неологизм», «общественно-политический неологизм», «политически корректная лексика». В статье устанавливаются факторы, которые вызывают трудности перевода этих единиц английского языка и определяют выбор адекватного способа их перевода. Внимание уделяется также типам лексических трансформаций, которые используются для перевода обозначенных единиц средствами украинского языка.

Ключевые слова: английский язык, лексическая трансформация, политически корректная лексика, общественно-политический неологизм, трудности и способы перевода.

Chetvertak Ye. O., Yurchenko Ya. M. Difficulties and Ways of Translation of English Social and Political Neologisms and Politically Correct Lexicon

Summary. The article is devoted to investigation of difficulties and ways of translation of English social and political neologisms and politically correct lexical units. The definitions of the notions «neologism», «social and political neologism», and «politically correct lexical units» are given in the article. The factors which cause difficulties and determine the choice of adequate way of these units translation are defined in the article. Attention is also paid to the lexical transformations used for translation of indicated units by means of the Ukrainian language.

Key words: the English language, lexical transformation, politically correct lexicon, social and political neologisms, difficulties and ways of translation.